

Miként lehet szép női kebelt elérni.

A kebel szépsége a nő hája egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarlóan. Ezért a higiénikus szivességgel fogadjuk meg, hogy létezik egy oly teljesen ártatlan szer, melylyel a természet szelíd módon kényesíthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fukar legyen. E szer, mely a finom pirulák helyettesítésére már ismeretes, a **Kalreiner-féle PILULES ORIENTALES** használatából áll, mely járulék a legfinomabb párisi orvosok által jóknak vannak elismervé és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebelt fejleszti és újra helyrehozzák, a szöveteket erősítik, a vállak csontdorodásait elsimítják és a kebel idomait egyáltalán diszkrét testesség kölcsönözik. Hatása abban áll, hogy a lapátoknál a kebel idomai anyagokká való alakulást elősegítik, mely utóbbiak a mellőn megállapodnak. Az egyik, mely utóbbiak a mellőn megállapodnak. Az egyik, mely utóbbiak a mellőn megállapodnak.

J. RATIE, Pharmicien, 5. Passage Vercueil, Paris. Raktár Ausztria-Magyarországra: Budapest, **Török József** gyógyszer. Király-u. 12.

Dr. Lengiel Frigyes nyirfabalzsama

főfőművelés jót hatással bír az arcbőr szépségére. Ezen balzsam előjelét a majd nem észrevehetően választja le a pikkelyeket, mialatt a bőr megszabadul a legtöbb tisztáltságtól, mint mindennemű foltoktól, bőrártóktól, szepőlőtől, orrvörösségtől stb. A bőr simává, puhává válik és fehérebb lesz. Csodahatásnak mondható ezen balzsam hatása a bőrfeletti gyors helyreállítására nézve, különösen pedig himlők után.

Egy korsó ára 3 korona. 9814

Dr. Lengiel benző-szappana

a legenyhébb és leghasznosabb bőrápoló szer. Egy darab ára 1 korona 20 fillér.

Raktár az összes nagyobb gyógyszerházakban.

Főraktár Magyarország részére **Török József gyógyszerháza, Budapest, Király-u. 12 és Andrássy-ut 29.**

The Trillophone.

Uj, feltűnést keltő hangszer, messze kihatározó hangcsöveivel, zenei hatással és hangszórási képességeivel. Bárki szívesen minden kottát és hangszórási gyakorlatot nélkül a legszébb darabokat, népdalokat, ténceket, indulókat játszhatja el a "The Trillophonon". Othon, társaságban, ünnepélyeken vagy kirándulások alkalmával a legjobb zene. A Trillophonon-zene nagy hatást gyakorol a hallgatóra; oly nagy, behatoló, szép hangokat varázsol elő, mint a művészek annyi effektussal s oly igazán egyetlen hangszerekből sem lehet kicserélni. A darabok között pontos hosszalatti utasításul együtt 171. 75. A székülés a pénz-élete mekkorára mutat vagy utóbbiak történeti 9852

KANN IGNÁC által, Bécs, II., Lillienbrunn, 17.

Tiszteletteljes kérelem:

A herásklárnál ne kérjen egyszerűen -malatát kávét, hanem a mindig határ-szótlan - Kalkreiner-féle - Kneipp-malata kávét, s azt csak az itt ábrázolt eredeti csomagokban fogadja el!

Kalkreiner-féle Kneipp-malata kávé

egész szemekből készült, a legfinomabb kávék közül. A csomagolásban 500 gramm.

Kalkreiner-féle Kneipp-malata kávé

egész szemekből készült, a legfinomabb kávék közül. A csomagolásban 500 gramm.

Császárfürdő

BUDAPESTEN 9843

téli és nyári gyógyhely.

Elsőrangú E kénesvízű gyógyfürdő, páratlan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdővel pompás ásványvíz uszodákkal, hő- és kádátörőkkel. Prospektus ingyen bérmentve

VASÁRNAPI UJSÁG

24. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, JUNIUS 14.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egy évre 24 korona, félévre 12. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egy évre 10 korona, félévre 5. A POLITIKAI UJDONSÁGOK egy évre 10 korona, félévre 5. Külföldi előfizetéseket a postai megkötésű utalványokkal kell befizetni.

A DESSEWFFYEK.

Törzsszökös családunk javarésze a századok folyamán csatamezőn, hazafiai kötelessége teljesítésében hullott el, s ma már kevés olyan családunk van, melynek ősei már az Árpádok idejében is szerepet játszottak. Eme kevesek közé tartozik a **Dessewffy-család**, mely nyolc-százados múltját úgy töltötte be, hogy évkönyveink minden lapján ott ragyog egy-egy kiváló tagjának a neve.

karját is levágták, de az ország zászlóját mégis megmentette. Innét van a Dessewffyék czimerében a kivont kardot tartó, levágott jobb kar. Dezsizló utódai **Csernek**-en laktak s a XV. század végéig a **Cserneki** nevet viselték; de **Cserneki** Dezsőnek fia: **István** 1482-ben már **Dessewffy** Istvánnak írta magát s azontúl a család minden tagja ezt a nevet viseli. A család a XVI. század elején már odáig emelkedett, hogy **Dessewffy Ferencz**, 1516-tól Pozsega-megye főispánja, vagyonra és tekintélyre nézve

egy rangban állott a Héderváriakkal. Nem sokára azonban a török kiszorította őket ősi fészükéből. **Dessewffy János**, II. Lajos király kamarása és Pozsega-megye főispánja, fivérével együtt Magyarországra menekült, hogy itt új életet kezdjen. Ő maga a politikai pályán keresett boldogulást, négy fivére pedig a hadi életet választotta. Mind a négy a csatamezőn halt vitézi halált. Maga János először kamarai tanácsos, aztán főudvarmester s végül a magyar kamara elnöke lett. Mint ilyen, nemcsak Ferdin-

Előttünk fekszik **Éble** Gábornak a Dessewffyekről irt nagy és fényes kiállítású munkája. (A Cserneki és Tarkeői Dessewffy-család, írta **Éble** Gábor. Nyolcz lezármazási táblával és ötven képpel.) Lapozgatjuk a szép könyvet, s akaratlanul is látjuk szüntelenül a szoros kapcsolatot nemzetünk s e család története között. A míg a magyarság nemzeti ereje sziklaként állt és uralkodott a délszláv végekben, a Dessewffyek lenn a Száva mentén századokig harcoltak a magyar állameszméért. Aztán jöttek a török idők, a megpróbáltatás századai. Végeinket elvesztettük, nemzeti erőnk aláhanyatlott. A Dessewffyek ősi birtokain is a török vert fészket magának. Mindenüket elvesztették a családi multon és bizalmukon kívül. Néhány megsárgult oklevéllel jöttek Magyarországra, tovább küzdeni. Hosszú idő telt bele, sokan elvérzettek közülök, míg Felső-Magyarországban, hol ma is élnek, lábukat megvetették. Jött az elnyomatás és a vallási üldözés kora. A Dessewffyek, bár a katolikus vallás hívei voltak, azt tartották, hogy a polgári szabadságnak föltétele a lelkiismereti szabadság. S ott küzdöttek **Bocska**, **Bethlen**, **Thököly** és **Rákóczi** hadaiban. Nemzeti átalakulásunk nagy ideje ismét nagy Dessewffyeket adott a hazának. Az átalakulási idők után jött a súlyos megpróbáltatás. A Dessewffyek ekkor is a nemzeti ügy mellett álltak. Több Dessewffy küzdött utolsó szabadságharcunkban is, s a küzdelmet **Dessewffy Arisztid** tábornok vértanú halálával pecsételte meg.

E nagynevű családnak ősi szülőföldjét a Száva mentén, a régi magyar vitézség e nevelő iskolájában találjuk. Birtokaik a rég eltűnt Orbásmegyében és Pozsegában feküdtek. Legrégibb ősük, a kiről hiteles oklevél szól, **Dezsizló** volt, a ki 1210 és 1242 közt élt. A család legrégebb nemesi levele azt mondja róla, hogy a tatárjárásban súlyos sebeket kapott s jobb

rangban állott a Héderváriakkal. Nem sokára azonban a török kiszorította őket ősi fészükéből. **Dessewffy János**, II. Lajos király kamarása és Pozsega-megye főispánja, fivérével együtt Magyarországra menekült, hogy itt új életet kezdjen. Ő maga a politikai pályán keresett boldogulást, négy fivére pedig a hadi életet választotta. Mind a négy a csatamezőn halt vitézi halált. Maga János először kamarai tanácsos, aztán főudvarmester s végül a magyar kamara elnöke lett. Mint ilyen, nemcsak Ferdin-

Rozsnyai Matyás chininczükorkája iztelen chininből.

Legjobb szer lúz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.

Láz ellen! Nem keserű

Többszörösen kiuntette, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók tümei vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.

Törvényesen védve. Valódi, ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyai Matyás névalírása olvasható. Utánzatoktól óvakodjunk.

Főraktár: Budapest **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerházában, valamint minden gyógyszerházban. 9626

Továbbá a készítőnél: **Rozsnyay Matyás** gyógyszerházában, Árad, Szabadság-tér.

Majáltsra és ünnepélyekre.

Szabadbani tűzijátékok. Kerti tűzijátékok. Szalon-tűzijátékok. Terem-díszek. Papir-guirlandok. Nemzeti zászlók.

Papir-léggömbök. Amerikai sárkányok. Kivilágítási évekkek. Velencei füvegolyók. Konfetti. Serpentin. Konfetti-bombák stb.

Kaphatók

EMMERLING ADOLF

tűzijáték, kotillon- és fáklya-gyárosnál.

Budapest, IV., Gróf Károlyi-utca 26. szám.

Majáltsra és ünnepélyekre.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

Kristály üvegekészletek és dísz tárgyak

kaphatók 9811

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, V., Fűrdő-u. és Ferencz József-tér sarkán. **Diana fűrdőház.**

Alapított 1802. Állami arany érem 1896, jury tag. Bronce érem Páris 1900.

Cs. és kir. udvari szállítók és szerb kir. udv. szállítók

Kunz József és Társa

királyi kiválts. nagykereskedők.

Vászon, asztalneműek, kész fehérneműek, menyasszonyi kelengyék, függöny, ágytakaró és szőnyegáru raktára.

Budapest, V., Deák-tér 1. 9920

Motorerőre berendezett fehérnemű gyár.

HIRMAN FERENCZ

RÉZÁRU-GYÁRA, 9774

Külön műöntő osztály.

Budapest, VII. Csányi-u. 9.

Készít gőz-, víz- és légszivattyúkhoz szükséges rézárakat, bor- és sörszivattyúkat, sörkimérő készüléket légnyomással, szénkéngeszőket, peronospora feskendezőkhöz való minden egyes részalkatrészt, hiteles kereskedelmi részleteket, felirati táblákat horgany- v. fémlel stb

WACHTL ÉS TÁRSA

fényképezeti cikkek raktára 9663

BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).

Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcson Részv.-társ.

Irodái: VI. ker., Andrássy-ut 5. (saját házában) 9376

Befizetett részvénytőke 10 millió korona. Elfogad betéteket takarékbetétli könyvecskék és pénztári jegyek ellenében 4%-os kamatozással, valamint folyó-számlában (check-számlán). A 10%-os betétkamat-ot az intézet fizeti. Le-számitól váltókat, előlegeket nyújt értékpapírokra. VÁLTO-ÚZLETE megbizásból teljesíti mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletekkel. Üzleti órák: délelőtt 1/2-1/2-ig, délután 1/2-ig. Magyar kir. osztályosjegyek felárusító helye IV., Ferencz-tér 2. szám. Kézi zálogüzletei: IV., Károlyi-kört 18., IV., Ferencz-tér 2. és Irányi-u. sarkán, VII., Király-u. 57., VIII., József-kört 2., Üllői-út 6. sz.

Árjegyzék ingyen. **KATZER** udvari szállító. 9922

Hazánk első és legnagyobb

Molykár Ellen Biztosító Megóvó Intézete

Iroda: VI., Ó-utca 42. szám.

Raktárak: VI., Ó-utca 42., 44. (saját ház), 45., 46. és Új-utca 43. Budapest.

KIRNER JÓZSEF os. és kir. udv. puskaműves, az orosz királyi Ő Felségének udvari szállítója, BUDAPESTEN, raktára: IV., Bécsi-utca 2., gyára: Róza-utca 7.

Dúsan ellátott raktár legújabb szerkezetű kettős vadász-fegyverekből, golyógyverek, amerikai Winchester serétes ismétlő fegyverek, forgópisztolyok, szalonfegyverek és pisztolyok, töltények és vadász-szerekből, melyek jószágúri keznekednek. (Alapított 1808. évben.)

Johannes Deffoi de Csernek in Camerac Paris. Actus An 1557 functus est An 1611 a Month 6.

DESSEWFFY JÁNOS KIRÁLYI FŐUDVARMESTER ÉS KAMARAI ELNÖK. (1500-1568.)

GRÓF DESSEFFY AURÉL.
(1808–1842.)

nándnak, hanem Miksa királynak is a legbizalmasabb magyar tanácsosa volt. Erdemei jutalmul 1856-ban megkapta a Tarcazy-család birtokait. A tarcazi és a tarkói uradalom lett ezután a Desseffyeknek otthona. Desseffy Jánosnak tehát sikerült új jövőt alapítani családjára. Vagyonát az egyetlen élő Desseffyre, János nevű unokaöccsére hagyta (1868-ban), de végrendeletében bőven gondoskodott a szegényekről is. A szegények részére ő alapította a hétházi ispotályt.

Desseffy János (II.) felsőmagyarországi kapitány-halála után két fia: János és Ferenc az apai vagyonot megosztották egymás közt. Jánosnak Tarcaza jutott, Tarkót meg Ferenc kapta. Az egyik a tarcazi, a másik a tarkói ágak lett alapítójává.

A tarcazi ág feje: János (III.) Boeckay híve volt s jelentékeny részt vett úgy a harcokban, mint a bécsi béke megkötésében is. A Desseffyek közül ő volt az egyedüli, a ki élt a II. Lajos király adta pallosjoggal, s ifjú nejét, Beosky Ilonát a tarcazi vár udvarán lefejeztette. E szomorú tragédiára az asszony hűtlensége adott okot.

Utódai közül a legismertebbek egyike volt Tamás, a kit a gyermektelen Szirmay István gróf fiává fogadott. Ez a Szirmay (Desseffy) Tamás Mária Terézia korának egyik oszlopos alakja volt; ő alapította 1741-ben a mai 37. magyar gyalogezredet.

A tarcazi ágak legkiválóbb tagja Desseffy Antal temesmegyei alispán volt. Irói képessége, nagy műveltsége és a reformizmékért való lelkesedése révén neve már jól ismert volt, mikor 1832-ben mint Temesmegye követe az országgyűlésre került, hol valóságosan elhalmozott munkával. A kerületi jegyzőségen kívül reá bízták az urbéri munkákat szorokszót és magyar fordítását, e mellett Kölcseyvel együtt több feliratot is kellett szerkesztenie. Meggyeje 1835-ben első alispánként választotta, mire elhagyta az országgyűlést és a temesi vidék magyarosításának szentelte tehetőségét. Közel három évtizedig tartó hivataloskodása után, meggyeje nagy sajnálatára 1841-ben Aradra, a váltótörvénysek élére került. Aradon halt meg 1843-ban. Fiai közül a legifjabb: Desseffy Sándor, ma a csanádi püspöki székhelyen ül. Nevét nagy alapítványaival s irodalmi munkásságával már eddig is fényesülte.

A tarkói ágól származott Desseffyék legnagyobb részét a hadi pályára léptek. Egyik-

másik közülök örök példája marad a magyar vitézségnek. Ilyen volt Desseffy István altábornagy (1667–1742), a ki 57 éven át vitézkedett s önénekből a legmagasabb katonai pozícióra emelkedett. Nincs hadi munka e korról, mely az ő vitézi erényeit s vakmerő bátorságát ne emlegetné, nincs fővezéri jelenlét, mely e veszélyt nem ismerő huszárról említést ne tette. Mikor öreg korában reszkető kezei a kardot már nem bírták, könyveket olvasott s iskolákat alapított. Az ő áldozatkészsége hozta létre a kis-szebeni gimnáziumot. Testvéröccse, Imre szintén kiváló katona volt s a vezérőrnagyságig vitte. Az 1735. évi huszárezredével olyan bravúrt vitt véghez, a mely nevét a hadtörténetben feledhetlenné tette. Niederndorfból a Val di Cadórén, Longaronén, Bellunón és Querón át Bassanóba vezette ezredét; tehát oly utat tett meg, melyet I. Miksa óta még egyik csapat sem mert megkísérteni.

Rettenthetlen lovas ezredes volt Desseffy András is, a ki Prága körülzárásakor (1742-ben) háromszor verte vissza a kitörő francziákat. Ő volt az első a Desseffyék közül, a ki a protestáns vallásra tért s ő a Desseffyék margonyai ágának az alapítója. Ebből az ágból származott Desseffy Arisztid tábornok is, az 1848/49-iki szabadságharc vitéz katonája, a 13 aradi vértanú egyike. A szabadságharcban kívül még részt vettek Desseffy Gusztáv, Desseffy Lajos őrnagy, kit 16 évi várfogságra ítéltek és Desseffy Dénes őrnagy, a kit in effigie fölakasztottak.

A míg a Desseffyék mint katonák nevüket így a magyar hadtörténetben feledhetlenné tették, a család más kiváló fiai a politikai és az irodalmi téren szolgálták a közügyeket. A nemzeti átalakulás nagy munkájában s az elvesztett alkotmány visszaszerzésében a Desseffyeknek szintén nevezetes szerep jutott. Az első között küzdött gróf Desseffy József, Kazinczy lelkes barátja, nyelvi és irodalmi reformjának és az örökös izgatottság azonban korán sirba döntötte. Alig 34 éves korában (1842-ben) ragadta el a halál. Halálának híre országos mély megdöbbenést keltett. Legnagyobb politikai ellenfele, Kossuth így emlékezett meg róla: «Mély megilletődéssel s a legőszintebb bánattal jelentem gróf Desseffy Aurél halálát. Mennyi érzés, mennyi akarat, mennyi tettvágy, mily lángoló érzelem, mennyi remény s mi fényes jövőndök voltak e névhez csatolva s néhány napi láz és vége mindennek»...

Aurél öccse: Emil úgy az írói, mint a politikai pályán lelkes harcosza volt nemzeti érdekeinknek és alkotmányunknak. Több becses publicisztikai munkát írt s a jeles tollú politikust a Magyar Tud. Akadémia 1855-ben elnökévé választotta. A legsúlyosabb politikai viszonyok között bölcs tapintattal vezette első tudományos társulatunk ügyeit. Azon mozgalmakban, melyek célja alkotmányunk visszaállítása volt, Desseffy Emil a küzdők első sorában állott. 1866-ban halt meg, közvetlenül az

alkotmány visszaállítása előtt. Nem érthette meg tehát azt, a miért oly hosszú ideig buzgólkodott. A harmadik testvér, Marczel gróf, filozófiai tanulmányokkal, a társadalmi kérdések megoldásának nehéz eszméivel foglalkozott. Az emberiség boldogítása, a társadalom tökéletesítése s az örök béke voltak kedves eszméi. S ezekre vonatkoztak irodalmi dolgozatai is. Főthi magányában halt meg 1866-ban 73 éves korában.

Desseffy József három fia közül csak Emil hagyott maga után családot. Fia, Desseffy Aurél gróf, öröklővén édes apja tevékeny szellemét, rövid idő alatt jelentős szerepet kezdett közeletünk minden terén játszani s mint a mai agrár-mozgalmak egyik vezetője, országos tekintélynek örvend. Elnöke a Földhitelintézetnek és az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek. Eble könyvének adatai közt teljesen új és meglepő az, mely a francia Desseffyekről szól. Ezekről mindaddig semmit sem tudtunk. 1705-ben történt, hogy két vitéz huszár: Desseffy Miklós és Bálint francia szolgálatba álltak. Az első vakmerőségével és vitézségével rövid idő alatt a híres Rátky-huszárezred ezredese lett, a másik ugyanott alezredesi rangra emelkedett. Mindkettő a Szent Lajos-rend lovagja volt s mindkettő az olasz csatatereken halt hősi halált. Desseffy Miklós fia: Jacques Charles-Marie örökölte apja katonai tehetőségét. 1770-ben lovas dandárparancsnok és 1780-ban maréchal-de-camp lett a francia hadseregben. Utódai mai napig jobbára a katonai pályán keresték boldogulásukat.

A Franciaországba költözött Desseffyék hadi érdemeiről a francia írók és államférfiak nagy dicsőréttel szólnak. De úgy látszik, hogy ők maguk sorsukkal elégedetlenek voltak. Valami titkos érzés folyton haza vonzotta őket régi hazájukba. A francia forradalom után többen csakugyan visszaköltöztek, s a kik ott maradtak, azon igyekeztek, hogy legalább a rokoni összeköttetéseket fentartsák.

Eble könyvének ez az utolsó fejezete. Ezután a nyolcz óriási leszármazási tábla következik, melyen közel másfélszer családtagnak életrajzi adatát találjuk. Valóban rendkívül nagy munka volt e labirintus összeállítása. S hogy mégis sikerült, az a szerzőnek kiváló érdeme.

Takáts Sándor.

HAJNAL HASADÁSA, 1703.

(Régius modorban.)

Irta Thaly Kálmán.

Hajnal hasadása, gyöngyharmatozása, Rigó rikkantása, vadgalamb bégása...
«Kelj föl már kenyeres, kelj föl és kantározz!
Veszed jó lovatat szép híves forráshoz.
Kardod oldalra, — karabélyt nyakadba;
Én édes pajtásom, ne tűnődj magadba!
Úlj föl a nyergébe, — lábod a kengyelbe,
Vigyázz jobbra-balra, tekénts az fegyverre!...
Jó kövér füvellő, — árnyékos, hús erdő,
Szegény bujdosókat az ki vagy elrejtő:
Immár istenhozzád; zöldejl, virágozzál!
Eztán is áldhasson az ki benned megszáll!»

S csak megindulának, — erdőkből pusztáknak;
Napszállatra Tisza révéhez jutának.
Azon is általkél két vándor katona, —
Keresi, hol légyen kurucok tábora?
Keresi, hol légyen? Nyargal, járton-járkál:
Végre megtalálja — valahol Szathmárnál.

Ott vagyon Rákóczi, Berocsényi is vele,
Esze Tamás, Bóné, Gódný Pál ezere.
Sok szegénylegény gyűl oda mindenfelől,
Tisza két mellékről, Ére és Szamos mellől;
Ki lovon, ki gyalog, mind oda gyűlelszik, —
Kurucok tábora naponkint növekszik.

Nemesség, vitéző rendek, hajdúk hada;
Thököly hívei kik voltak valaha:
Farkasbőrös, deres bajszú bujdosók;
Gyöngye iffiacsok, mégis nem utolsók;
Kényén kelt úrfiak, aranyas fegyverben;
Holt-szegény jobbágys, kaszával kezekben, —
Mind vígan sietnek a kurucz tábora...

Hitet téznek ottan fölemelt zászlókra:
«Vérünköt ontatjuk, tagunkat töretjük, —
Rákóczi Ferencet halálig követjük!
Halálig követjük, kemény bosszút állunk,
Tűzzel-vassal járunk, — Bőség meg sem állunk!»

Német, hogy ezt hallja: valami úgy bántja...
S kantárszárát félve Pozsony felé rántja.
Visszafordul egyszer, visszatekint másszor:
Mindenütt nyomában zúg a kurucz tábor!
Mintha fűszalok helyett kardszalok kelnének,
Búzakalászkok helyett kópják rengenének...

Többször ugyan német ne is tekénts vissza!
Szegénylegény lova Morva vizét uszszá,
Jó kurucz vitézek Bécs alatt égetnek, —
Megadod az árát sok gonoszfértednek.

— Hajnal hasadása, had gyülekezése,
Had gyülekezése, gyorsan érkezése,
Tiszától Dunára, Dunától Morvára...
Szegény kuruczokat az isten megáldja!

AZ A BIZONYOS 'MIKOS.'

Elbeszélés.

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Minden jog fenntartásával.

(Folytatás.)

A főispán, báró Perényi, a kinek az ősei nem egy király asztalánál törölték meg a szájukat s nem egy király az övéknél, felette csodálkozik, hogy ő nem kapott meghívót. Vagy ha már nem kapott, mért kapott akkor a másod alispán? Hát elment az esze a ceremónia-csináló hopmesternek?

Még réjtélyesebbé tette a meghívást a szomszédos Károlyi grófok mellőzése, sőt a párdányi grófot, Butlert is kifeleddék, a ki pedig grata persona az udvarnál. Mért épen Ráthonyi? Hiszen az igaz, hogy nagybirtokos nemes úr, derék ember, de csak a második viczispán. És az is csak Ugocsa megyében, a melyik non coronat. Mit akarhatnak vele? Nem érti ezt az ember. Végre is megnyugodtak abban a magyarázatban, hogy bizonyosan meg akarják daloltni, mert meg kell adni, hogy ritka, gyönyörűen, betyáros zamattal tudja a magyar nótákat eltűni a kvartál mellett.

Magát Ráthonyit is feszélyezte az eset, de azért csak mégis nyakába vette a bécsi útát s a bál estéjén felöltött ezüstgombos, fekete posztó atilláját és asztrakan prémes mentéjét, melyet a megyegyűléseken viselt, megjelent a legfelségsőbb udvarnál, hol is úgy vette ki magát egyszerűségében a sok egyenruhás, diszruhás alak mellett, a gyémántok, smaragdok ragyogásának és a bársonyok, selymek suhogásának közepette, mint egy közönséges kakas a pávák, papagályok, struccok, aranyfácánok, pelikánok és gyöngytyúk között.

A főudvarmester, a ki már vadászott rá, legott felismerte, nem is kellett kérdezősködni s vitte egyenesen a császárhoz. Ráthonyi szerénykedett, szabódott, hogy ő azt nem kívánja, de a főhopmester kijelentette kategorikusan, hogy erre parancsa van.

A császár az imént lépve ki a belső teremből, a szokásos cerélet tartotta, megosztván a nehéz fejedelmi munkát felségs nejjével; sorba megszólították kegyes leereszkedéssel a karéjban álló előkelő hölgyeket és urakat, a császárné a jobbról esőket, a császár a baloldalt.

Ráthonyit a félkör közepére állította a főudvarmester, mondván:

— Itt álljon, domine spectabilis, mignem «ő legszentebb felsége» megszólítani kegyeskedő, a mi bizonyára megtörténend.

Mig Ráthonyi tűkön állt, (jobb szeretett volna ő most otthon csibukozni a zsőljében), a főudvarmester azalatt a császárhoz furakodék,

GRÓF DESSEFFY AURÉL ÉS NEJE, KÁROLYI PÁLMA GRÓFNŐ.

jelentvén halkan, hogy ama bizonyos Ráthonyi István, Nagy-Szőllősről, ott az a csinos, zömök ember, a hórihorgas Waldstein Fridrik gróf mellett.

A császár jóváhagyólag intett a szemhunyorításával, majd háborítlanul végzé tovább a feladatát, örömrózsákat ültetvén útjában az arczokra, azonképen a felségs asszony is, míg végre utolsóának Ráthonyit szólította meg a császár.

— Milyen volt az idén a termék Ugocsaiban?
— Bizony gyenge volt, felségs uram.

A főudvarmesteri bölcsesség akképen ezirka-mazta ki ezt a formáságot, hogy a kör közepén a felségs asszony, felségs férjével találkoztán, a cerele véget ér és a legmagasabb pár, a császár karját nyújtván a császárnénak, egy sétát tesz köröskörül a termekben, míg végre a nagy táncteremben megtekintvén a tánczókat, visszavonulnak lakosztályaikba.

Minden ki van itt mérve és számitva, a hang nyájassága, a mosoly, a szó, a fejbiccenés, a leereszkedés fokozata, ennek annyi, másikkal csak féllanyi. Hanem persze előre nem látott dolgok is történnek. Az olyanok, hogy a császárné hajából kiesik egy fehér rózsza.

Waldstein Fridrik gróf lehajlik érte és átnyújtja hódolattal.

— Ah, szegény kis rózsám, el akart engem hagyni, — szól a császárné. — Köszönöm, kedves Waldstein.

Azzal átvette a rózsát és szórakozottan játszott vele, himbálta a levegőben, miközben néhány kérdést intézett Prága előhaladása felől.

— Ott is olyan hideg van?

— Igen felségs.

— Az emberek azonban ennek daczára boldogok, nemde?

— Egy részök felségs, de sokan vannak olyanok is, a kiknek nincsen kenyerök.

— Miért nem esznek zsemlyét? — szól a felségs asszony, felhökve parancsolva szép homlokára.

S ezzel szinte gépszzerűleg lépett odább, rezedaszin brokát selyem szoknyája nagy suhogással húzódtán utána, ott hagyta Waldsteint, mivelhogy ez épen egy egész adag a kegyből, s egy embernek csak egy adag jár. Tovább ment.

Azaz tovább ment volna, de ime, a revierje végéhez jutott. A legközelebbi ember (ez volt Ráthonyi) már a császár területén van, ő beszélget vele.

A császárné türelmetlenül tekintett urára, mert most már a karnyújtás és a tovább menetel következik a programm szerint, de a császár még nem készült el emberével a megpillantván várakozó nejét, hozzája fordult s bevonta őt is a beszélgetésbe.

— Ime, kedvelt hívnék, Ráthonyi, — szól, — a kit én olyan messziről felfársztottam.

— Nagy kegy rám nézve, — hajtotta meg magát Ráthonyi.

— Örülök, — mondá szinte egyszerre a császárné.

— A kié amaz Akli nevű falu, — tette hozzá magyarázólag a császár.

— Ah, igen, tudom már, — mondá a császárné mohón, mint a kinek birtelen láng gyúl a fejében. — Mi most nagyon rászorultunk önre.

— El kell hinnem, — felelte szerényen Ráthonyi, — ha fölségs monlja, de némává tesz a csodálkozás, hogy a föld leghatalmasabb császárnéja és császára egyik utolsó szolgájukra miben szorúlhatnának rá. Mesének is hihetetlen.

— Nemde az ön birtoka Akli község? — kérde a császár.

— Igen is, egy kis magyar faluska Halmi mellett.

— Azt hajtánánk öntől megszerezni. Átengetné-e nekünk?

— E perczől fogva a fölségs, — szól nem eszterűséggel Ráthonyi.

— Ohó, carissime, az nem úgy megy. Clara pacta boni amici. Ellensége vagyok a bizonytalan helyzeteknek és az utólagos áraknak. Én kevésre becsülhetném, ön sokra, szóval nem volnánk egymással megelégedve. Azért tehát előre szeretném tudni, mit kíván érte tőlünk.

Ráthonyi egyet rántott a félre eszterű mentéje ezüstös lánczán, aztán egyszerűen, minden páthos nélkül szól, mintha a legtermészetesebb dolgot mondaná:

— Adom örök áron azért a rózsáért, melyet a felségs asszony a balkezében tart.

A felségs asszony önkénytelenül elmosolyo-

dott, (nagyon bájos volt így) még talán el is pirult egy kicsit, de semmi esetre sem haragudott meg.

— Ah, uram, — szolt nyájasan, féltéken Ráthonyihoz, miközben bizonytalanul nézett a császárra, — hová gondol ön, hiszen ez a rózsá nem ér meg egy falut. . .

A császár, bár halkán, de mohón, türelmetlenül vágott közbe:

— Add oda, Ludovika!

És még a szemöldjeivel is intett neki.

A császárné átnyújtotta kegyes mosolylyal a rózsát, mely még az imént a hajában volt. Ráthonyi mélyen meghajolva átvette és az atilla zsinórája alá tűzte a mellén. Halk moraj, hullámszerű támadt köröskörül, a nagy «jelenet» hire szétfutott a teremben hercegek, hercegnők között, a diplomaták is erről beszéltek. Volt, a ki sopánkodott, hogy a spanyol etiquette immár erről a helyről is száműzetett. Volt, a kinek tetszett, hogy a császárné ilyen egyszerű, kedélyes és természetes a legszerényebb alattvalóival szemben is, mint akármely más földi asszony. De vajjon ki lehet az az ismeretlen ember? Az epidemiák gyorsaságával tört ki és terjedett a kíváncsiság láza. Kapós ember lett a főudvarmester, az egyedüli, a ki tudott felőle. Zászlós urak, udvari potentátók siettek magukat bemutatni az egyszerű falusi nemesnek. Próbálták is kivenni belőle szép szerivel, miről beszélgetett a felségekkel, de Ráthonyi zárkózott maradt.

— Egy kis üzletet kötöttünk együtt.

Mindez olyan különös és titokzatos volt, hogy egy sajtószertű nyimbus vette körül az alakját azon az estén.

De hát ennek az estének hamar vége lett. Éjfélkor kioltják a gyertyákat a lakások, s a bál csak bál, még ha a Burgban van is, eltűnik,

DESSEFFY ANDRÁS
m. kir. lovassági ezredes, a margonyai ág alapítója.
(1693—1745.)

mint egy szép álom — s nem marad meg utána más valóság, csak egy pár foszlány a ruha-fodrokról, egy-egy leszakadt pántlika vagy csipkedarab; egy csomó elhullott hajtű vagy kapocs, egy-két elveszett félkegyelmű bámulatosan kis kezecekről és néhány megszerzett hörg- és tüdőhurut.

Ráthonyi hazament a «Matsacker Hofba», a hol szállva volt és mire kialudta a mámort, neki se maradt meg egyebe a tündérestéről,

csak az elfonnyadt rózsája. Tegnap még egy császárné hajában volt, megérdemelte volna, hogy legalább egy pohár vízbe tegyék éjszákára, de Ráthonyi erről is megfeledkezett. Reggel végre ügyet vetett rá, egy «kopertát» hajtogatott össze egy szelet papirosból, abba tette a rózsát, ráírva a papírra, mint rendszeres emberhez illik, pro memoria: «Akli falu». Ha hazaér, gondosan elzárja a családi leveles ládába, hol az utódok mindenkor megtalálhatják — az egykori falujokat.

Alig hogy «megfölstökölt» az étkező «szalában», már kereste Nostitz udvari tanácsos, a császári magánjavak direktora, az Akli község átruházásáról szóló okmányt hozva aláírás végett. Nyájas, előzékeny öreg úr volt az udvari tanácsos, édeskés, mint a szirup és okos, mint a kigyó, elmondta a császár üzenetét, melyet ekképen formulázott:

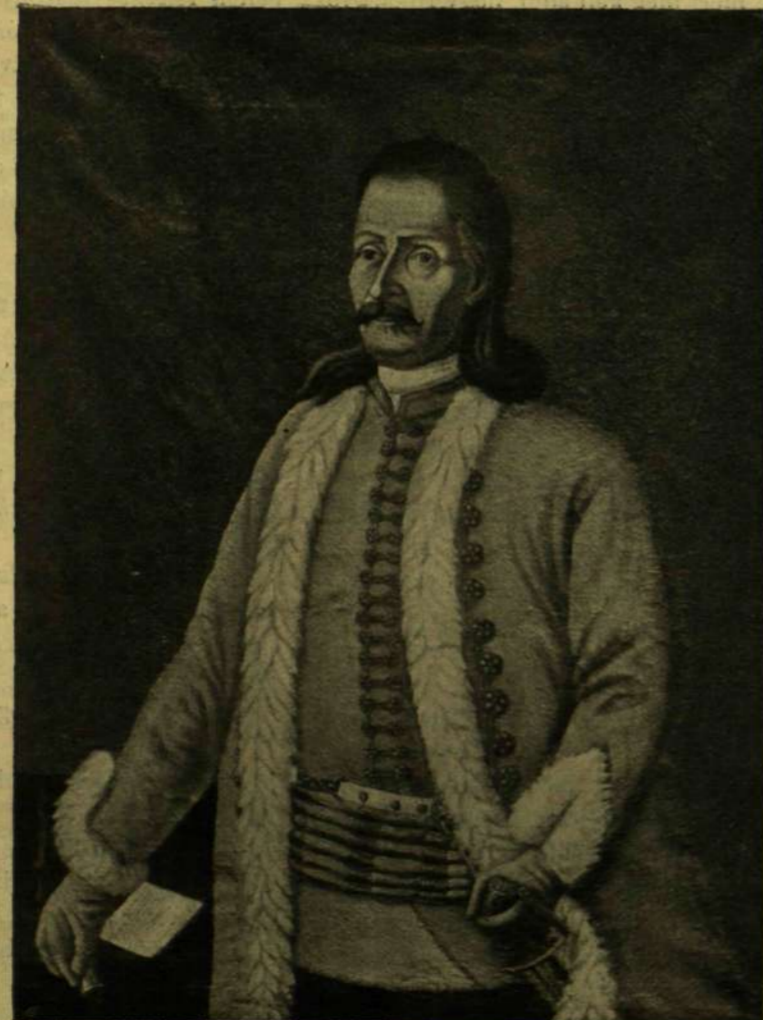
«Ő felségét, a császárnét annyira meghatotta az ugoesai vicze-comes gavalléros viselkedése, hogy a császár ő felsége a világot sem akarta egyelőre annak a zamatját és szépségét akár elrontani, akár meggyengíteni valamely közbelépés által. (Az nem is volna rendjén, — szolt közbe Ráthonyi.) Ő felsége mindazáltal érzi, hogy a dolog nem maradhat sokáig annyiban s igyekezni fog azt illendő módon viszonzni.»

Ráthonyi mosolyogva jegyzé meg, hogy ő már megkapta a falu árát és eléggé meg van jutalmazva az elfogadás kegyes ténye által. Aláírva tehát az okmányt, miután még az nap körültekintett egy kicsit a roppant városban, másnap reggel haza pályázott Nagy-Szöllőre.

A bál után is csak úgy röptek a napok egymás után, mint annak előtte, de Aklinak úgy tetszett, hogy csigamódra csúsznak, kinosan, alig észrevehetőn. A napok még a hogy úgy, nappal elmehetett az intézetbe, együtt

DESSEFFY ARISZTID 1848/49-KI HONVÉDTÁBORNOK.
(1802—1840.)

DESSEFFY IMRE VEZÉRŐRNAGY ÉS A 8. HUSZÁREZRED TULAJDONOSA.
(1671—1739.)

GRÓF DESSEFFY JÓZSEF.
(1771—1843.)

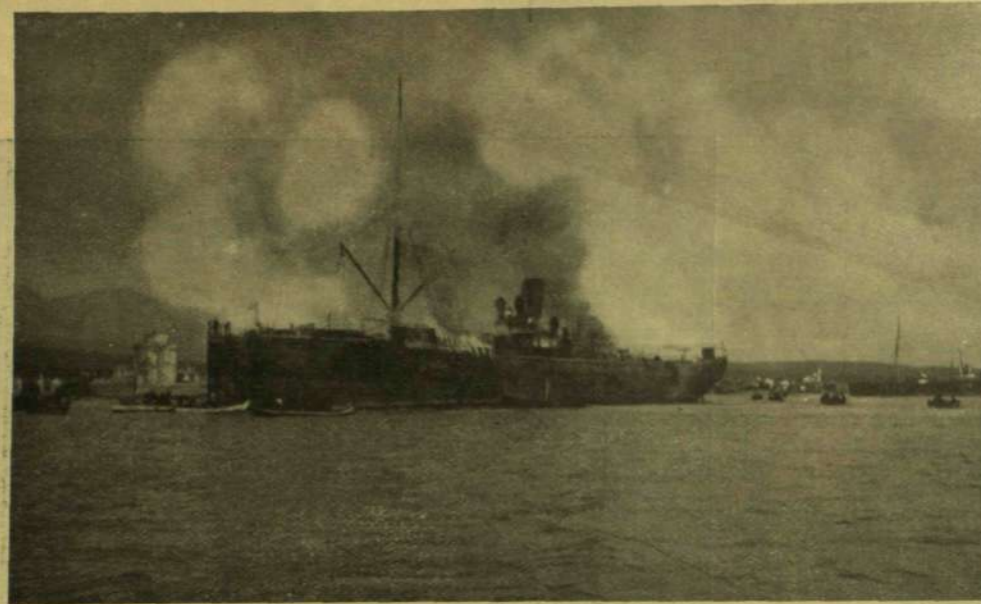
DESSEFFY ANTAL KIR. TANÁCSOS, TEMESI ALISPÁN, ARADI VÁLTÓ-TÖRVÉNYSZÉKI ELNÖK (1788—1843).

DESSEFFY ISTVÁN ALTÁBORNAGY ÉS A 3. HUSZÁREZRED TULAJDONOSA.
(1667—1742.)

GRÓF DESSEFFY EMIL.
(1812—1866.)

A «Quadalquivir» hajó égése.

lehetett Ilonával, kivált mióta a császár felszabadította a személye körüli szolgálattól s kinevezte őt a császári családi levéltár és könyvtár egyik főhivatalkójának, mióta tehát komoly dolga volt, azóta ráért nem dolgozni, hanem ott legyeskedni sülve-főve a szép menyasszony körül, összeeszeve és kibékülve vele napjában négyszer, de az éjszakák, a mikor a szerelmes ember nem tud aludni, csak mindig *ő róla* gondolkozni, azok a rózsaszín éjszakák de hosszúk, de hosszúk! Mivelhogy a mennyország előszobája türelmetlenséggel van kikövezeve.

Még csak hét nap hiányzott az esküvőig a ház után, addig is mindig történt valami, ezek már többnyire eseménygazdag napok a «nagy dolog» előszobájánál. Meghozta a posta otthonról a keresztelő levelet, szállást keres az ember, ez is nagy élvezet, elviszi magával a menyasszonyt is, megmutatni a jövőendő férjnek, a menyasszony irul-pirul, mikor ahhoz a kérdéshez jutnak, hogy melyik lesz a hálószoba. Aztán berakják a bútorokat, azt is meg kell nézni napjában néhányszor. Leveleket kell írni a rokonoknak, násznagyot, vőfélyt kell keresni, stb.

No, ezzel az utóbbival nem sok dolga volt Aklinak. Rokonait rég elfeledte, azok őt még régebben, csak az édes anyja élt Halmiban, egy özvegy timárné, a kinek esze-ágában sincs ilyen nagy útra kelni. Násznagy, vőfély szinte nem kellett. El volt határozva, hogy az esküvő egész csendben lesz a Mária-Stiegen templomban, Kolowrat gróf lesz az egyik tanu, a fiatal Kovács György a másik. A templom persze előreláthatólag megtelik közönséggel, mert ott lesz-

nek Akl ismerősei, az udvari emberek, a kik a császár fogadott lánya iránt érdeklődnek, bizonyosan megjelenik madame Szilvassy is, az Ilona barátinói, a növendékek és egy csomó szajtató népség, mely elmaradhatatlan az esküvőkről.

Lakomáról utána szó sincs (mégis csak csúf fősvénység a császártól), a boldog pár reggel tizkor megesküszik, otthon úti ruhát vált s legott elutazik a császár möllersdorfi majorjába, a hol az udvar tehenésze van, ott ebédel várja őket a császári szakács, a ki két hétre van oda küldve a rendelkezésükre.

(Vége következik.)

LEVÉL SZALONIKIBÓL.

Szalóniki városa még mindig az izgalom napjait éli; lakosai még most is a bombamerényletek és gyilkosságok hatása alatt állanak, ámbar a véres napokban kihirdetett ostromállapot helyreállította a rendet, melyet azóta senki sem zavart meg. A városban katonai és csendőrzőjáratok czirkálnak. A középületeket is mind katonaság őrzi, s a ki oda akar menni, azt alapos vizsgálat alá veszik. Kikutatják a zsebeket, nines-e valakinél bomba?

Az ostromállapot súlyosan nehezedik a lakosságra. Kereskedelme, ipara pangásnak indult s az utcák nem olyan népesek, mint annak előtte. A tenger partján nines meg a régi mozgalmas élet. A kereskedelmi hajók helyett katonákat szállító hajók kötnek ki naponta. A parttól nem messze a «Wien» magyar-osztrák, a «Garibaldi» olasz hadihajók és egy torpedó-hajó állanak. A kikötő déli oldalán, a parton fekszik a «Quadalquivir» francia nagy személyszállító gőzös, melyet április 28-án egy bolgár a levegőbe akart röpíteni. A fálrobbant bomba nem semmisítette meg teljesen a hajót, de a robbanás és a tűz használhatatlanná tette. Egyik képinck az égő «Quadalquivir»-t mutatja.

A tenger partján áll a hírneves bejátsz-kule (fehér-

A Colombo-szálló és környéke a robbanás után.

Az Ottomán-bank épülete a robbanás után.

A SZALONIKII DINAMIT-MERÉNYLETEK. — Pénypéldvitelek után.

torony), melyet *kauki* (véres) toronynak is neveznek. A torony mintegy hat emeletnyi magasságú s börtönök vannak benne. Ebben a toronyban most egy pár száz bolgár forradalmár van elzárva.

Az érdeklődés központjában még mindig a bombamerényletek színhelye áll. Két hétig el voltak zárva az utcák, melyek a levegőbe röpített *Ottomán-bankhoz* és a *Colombo-szállóhoz* vezetnek, mert a bank és a szálloda alá vezetett aknákat ásták fel, hogy alapos vizsgálat alá vehessék.

Az Ottomán-bank, mely egy esinos parkban állott, az európai negyed egyik legszebb épülete volt. Hófehér márványból épült az egész és szép fehér márványszobrok ékítették. A bank mögött áll a Colombo-szálló, mely a leglátogatottabb szálló a városban. A bankkal és a szállóval szemben egy alacsony ház látható, melyben egy bolgár szatócs nyitott magának üzletet s innen ásták az aknákat. Az aknákat, melyek két és fél méternyi mélyen voltak ásva, sok kíváncsi nézte meg a mult héten is. Most már betemetették és a nagy romhalmaz elhordásán dolgoznak a munkások.

A bank romjait és környékét még most is katonák őrzik. Éjjel minden utca el van zárva. Nyolcz óra után csendes, kihalt az egész város, mert senkinek sem szabad az utcára lépni. A korcsmákat és kávéházakat is hét óra után mind bezárják.

Ivdnovics József.

A DOLHAI ÜTKÖZET.

1703 június 7.

1703 június 7-ike nevezetes időpont a Rákóczi-féle kurucz szabadságharc történetében. Ezen a napon határozta el végképen a Lengyelországban bujdosó Rákóczi, mint emlékirataiból tudjuk, hogy haza jön és maga veszi kezébe a fölkelés zászlaját; ettől a naptól számitotta a nyolcz évig tartó nagy nemzeti küzdelem megkezdődését s ép ezért erre datálta vissza a csak később, 1704-ben kelt nagyhirű *Reverdescunt* manifesztumot is. És ezen a napon történt az első nyílt és nagyobb jelentőségű összeütközés kurucz és labancz között a máramarosmezei *Dolha* községnél.

Az általános elégedetlenség, különösen az ország felső észak-keleti részén, már kora tavasz óta tartó és egyre nagyobb arányokat öltött. Az eddig csak szétszórtan, erdőben, nádasokban bujdosó kuruczok száma június elején már mintegy 6000-re növekedett. *Esze Tamás* és *Kiss Albert* gyűjtötték a lázongó népet az általuk május hó derekán Rákóczitól hozott zászlók alá.

A mind fenyegetőbbé váló mozgalom elfojtásában főképen *Károlyi Sándor* szathmári főispán buzgolkodott, bár a nép szomorú állapotáról nagyon is meg volt győződve, mint azt egy Bécsbe küldött emlékirata tanúsítja. «Mélytöztassék figyelembe venni a szegény népet, — írja egyebek közt, — mely majdnem általánosan a kétségbeesés végső széléhez közeledik, hogy immár sem Istennel, sem a császári fölséggel, sem a megyei tisztviselőkkel, — hallgatok a földesurakról, kiket, ha lehetne, egytől-egyt kiirtana, — de még saját életével sem gondol; némelyek elkeseredésökben kötéllel vetettek végett unott életüknek...»

A kuruczok egy része a beregi és ungi erdőségekben s a határszéleken táborozott, várván

Rákóczit a «Messiás»-t, a kihez újabb követésget küldtek Lengyelországba. A másik részzel, mintegy 1000 emberrel, *Esze Tamás* június első napjaiban Máramarosba ment a Törökországból Moldván át hazatérő Thököly-féle bujdosók fogadására. Mikor *Károlyi* erről értesült, fölszólította a szomszédos Ugocsa, Bereg, Szabolcs és Máramaros vármegyéket, hogy állítsák talpra bandériumaikat a lázadók ellen. Szava azonban csak gyöngye visszhangot keltett. Egyedül Ugocsa állított föl egy századot *Csáky István* főispán vezérlete alatt.

A szathmári és ugocsa, mintegy 500 főnyi banderális sereggel indult el *Károlyi* június 6-ikán *Esze*-ék üldözésére. Beregen a Thuerheim-nyalozegred két százada és a Montecucoli-ezredből néhány század vasas német csapatokozott még hozzá. Ezzel a körülbelül ezer főre rügő, de jól felszerelt és begyakorlott csapattal támadta meg *Károlyi* június 7-ikén, Úrnapja délutánján négy-öt óra tájban Dolhánál *Esze Tamás* kurucz csapatát, a mely rosztul gyakorlott, fegyelméletlen s jobbára csak kaszákkal és vasvillákkal fölszerelt gyülevész népségből állott. Az első heves lovasrohant és sortüzet még kiállta a szívós kurucz had, de a második támadás elől már meghátrált és fejét vesztve menekült a szomszédos erdőségekbe.

Károlyi diadalmasan tért vissza Szathmárra s onnét a három zászmányul ejtett Rákóczizászlóval Bécsbe sietett, hogy jelentést tegyen a győzelemről. A zászlókat innepélyesen nyújtotta át Leopold császárnak, majd a császárné s József ifjabb király előtt tisztelgett. Audienziát kért és kapott Savoyai Eugénnél, Kaunitznál, Kollonicsnál, az összes udvari méltóságoknál. Mindenütt kegyesen fogadták, dicsérték hűségét és vitészetét, melylyel a lázadást letiporta. De *Károlyi* több eredményt akart a pusztá dicséreténél. És becsületére válik, hogy nem üres kitüntetés, csillogó érdemjel után óhajtozott. Adóelengedést s az elviselhetlenül súlyos terhek mérséklését kérte vármegyéje számára.

Bezzeg egyszerre megváltozott most a helyzet. Az imént még oly barátságos miniszterek állig begombolkoztak s előbb suttogva, majd nyíltan meggyanusították a dolhai győzöt. Azt mondták, hogy az egész győzelem mese, a mit *Károlyi* koholt, azokat a zászlókat sem a kuruczoktól vette el, hanem valamely régi fegyvertár limloma közlül kerítette elő az udvar kegyeire áhítózó főispán úr...

Egy nagy eredménye azért mégis volt a dolhai harcnak és *Károlyi* bécsi útjának. A hiúságában vérg sértett büszke főúr, a ki alázatos labanczoktól lépett be a császárváros kapuján, mint haragos kurucz jött ki rajta.

A Beszkidek bérczein át egy másik kurucz is közeledett már akkor a honi föld felé: II. Rákóczi Ferencz. Újtok nem sokára találkozott s el sem vált Majthényig.

L. G.

EISENHUT FERENCZ.

1857—1903.

Művészetünk egyik nagy tehetségű munkása halt meg közelebb Münchenben: *Eisenhut* Ferencz, a keleti népelet szines jeleneteinek kiváló festője. Halála, mely aránylag fiatalon ragadta el, élénken érzett vesztéség művészi életünkben. Képeit, melyekkel sűrűn találkozunk a Múcsarnok kiállításain, szivesen látta a közönség. Bár többnyire külföldön tartózkodott, élénk összeköttetésben maradt magyar művésztársaisal s Münchenben lakva, buzgón közbenjárt az ott rendezett nemzetközi kiállítások alkalmával, hogy a magyar művészet kellő érvényesülést találjon; e kiállítások magyar osztályait több ízben ő rendezte. Halála ezért nagy részvétet keltett itthon is, Münchenben is, a hol külföldi társai előtt nagy kedveltségben állt.

Eisenhut Ferencz Német-Palánkán született 1857-ben. Atyja, a ki vendéglős volt, kereskedőnek szánta, de e pálya neki nem volt inyére, festő szeretett volna lenni. Vágyát meg is valósította; minden segélyforrás nélkül kiment Münchenbe s ott, életét nagy küzködés között

EISENHUT FERENCZ.

taritva fenn, a festészeti akadémián végezte tanulmányait. Hamar magára vonta tanárai figyelmét tehetségével és buzgalomával s nem sokára a művészi érdeklődése is feléje fordult. Akadémiai tanulmányai végeztével a Keletre utazott s visszatérve, elkezdte festeni keleti tárgyú képeit, melyekkel hírnevét megalapította. E műveinek sikere vitte rá, hogy úgyszólván egészen az orientális festészetre adja magát. Tanulmányok, megfigyelések gyűjtése végett bejárta Törökország nagy részét, a Kaukázust, Egyiptomot, Tuniszt s útjairól festett képei nagy tetszést keltek mecsak. Az 1893-iki berlini kiállításokon, hanem a külföldön is. Szép külső sikerei is voltak: két képét, a «Gyógyítás a koránál» és a «Gül Baba halála» címűeket megvette a király; az utóbbi festmény elnyerte a nagy állami aranyérmét. Az 1893-iki berlini kiállításon megnyerte a kis aranyérmét. Egyéb nevezetesebb művei még az «Arab kávéház», melyet mai számunkban másolatban közlünk, a «Tifliszi pénzváltó», «Az irástudó», «Hadi zászmány», «Rabszolgavásár», «Kigyóbüvölő», «A mesemondó nő» stb. Mind e képeit a színek élthű gazdagsága, a keleti élet beható megfigyelése, az alakok jellemzettsége s a rajz biztonságossága jellemzik. A millennium alkalmára Zenta város megbízásából megfestette a zentai csata nagy képét, mely nagyobb szabású történelmi festménye a város közgyűlési termét ékesíti. Több művésztársával együtt festette a millenniumi díszmenet nagy körképét, mely a városrészben, a Feszty-féle körkép épületében érdekes látványosságul szolgált. Petőfi újabb nagy illusztrált kiadása szintén tartalmaz *Eisenhut*ot néhány képét. A történelmi tárgyú kéltői elbeszélések rajzait ő készítette. Az idei téli tárlaton is szerepelt egy keleti és egy magyar történelmi tárgyú képével.

A NYÁRFA.

Ira Hanusz István.

Eredetileg alighanem «nyárj» volt a neve, Runy még úgy használja; a magyar nép ma is «nyárjas»-nak nevezi az Alföldön a nyárfa-csoportot; szől is a nótiája:

Ki tanyája az a nyárjás,
Nem halik be a kurjantás.

Kecskeméten a csenevész nyárfát, a milyen a sivány buczkák között szomjazik, szarka-tapodta nyárjnak nevezik.

Szereti a magyar a nyárfát, a pusztai fűzek testvérét és nem egy népdal szól róla. Felejtetetlen Erzsébet királynéknak legjobban szerette azt a dalt, a mely így kezdődik:

Lehullott a rezgő nyárfa ezüstszínű levele...

azt hallgatta legutoljára is a Gerbaud-féle vendéglőben, a mint Munczy Lajos magyar cigány húzta ott neki.

Magyarország híres nagy nyárfáiról; több közöttük történelmi nevezetességű is. A budapesti Margit-sziget fái között nevezetesek a nyárfák, közöttük az olasz nyárfa. A kikötő torkában két méter átmérőjű hatalmas

topolyfa vonja magára a figyelmet; a sziget legöregebb fái sem emlékeznek e vén Matuszálem gyermekkorára. A pesti oldal szélén egy csomó ezüst-nyárfa a legpompásabb látivalók közé sorozható. Pilis-Maróton nevezetesek a Dobozy-fák: négy jegenye nyárfa őrzi a hős halála emlékét.

Kapnikbánya mellett, hol azelőtt az erdélyi határ kezdődött, négy jegenye-nyárfa alatt kőemlék jelöli a helyet, hol 1717-ban a máramarosi fölkelő nemesség a borsovai ütközés után haza menekvő tatárookra még egy erős vereséget mért.

Az ibrányi (Szabolcsban) nyárfáról a «Hasznos Mulatságok» 1823-ban úgy ír, hogy a fa külső kerülete 10 öl, belső üregének átmérője 3 öl, 1 láb 3 hüvelyk volt s bele 1821-ben 35-en fértek el egyszerre; közülük öt pár tánczolhatott, a többi ülhetett. A következő évben e fa belsejébe egy hivatalos küldöttségnek 28 tagja ment be és maradt még benne hely 20-nak a befogadására. Ezt a fát a 30-as években derekán törte ketté a vihar, az Ibrányi-család pedig a csonka részt beszindelyeztette s kirándulások alkalmával ebédül, mulatóhelyül használta. Az 50-es években bérölö kezzére került a felsőszegi birtok, annak idejében elpusztult a védőtető, megkorhadt a fa és összeomlott. A benne volt szoba ki volt padlózva, két ablakkal és rendes ajtóval ellátva.

Ibránytól északra, a Tisza mentén terülő erdőségekben beszélnek akkorára néptárfáról, hogy azok egy-egy példánya 50—80 szánka fát adott. A faluban is van néhány törzs, a melyek kivágya gabonatarató hombrál szolgál; oldalt fekszenek, fölül van a nyílásuk és nem lehet belőlük szék vagy lajtorja nélkül meríteni.

Komáromban az Erzsébet-sziget keleti orrán is van egy fehér nyárfa, melyet a lakosok szurkos nyárfának neveznek. A törzse a földtől 60 centiméter magasságban 7-sz méter kerületű, 8—10 méterre kezdődik az elágazása; magassága vagy 40 méter. Kérge majdnem csupasz, teljesen ép és kökemény, repedezetlen. Korát 300 évre becsülik. 1790 márczius 3-án égették el alatta Csejthey István főszolgabíró kiküldése mellett a József császár parancsára készült földmérés aktaikat, még a határozatot hozó megyei közgyűlés tartama alatt. Azt beszéli a nép, hogy 1849-ben Klapka ennek az ágai között tartotta irományait, hogy oda járt ki, ott tartózkodott maga is a békealkudozások idején.

All még az ughi réten, Jászkun-Szolnokmegyében Rákóczy öreg kanadai nyárfája a régi vadászkastély közelében, mely a fejedelemség volt; már a fiai is vén fák. Hajdan sasok fészkeltek rajta, ma csak hollók tanyája, miért «hollós fa» a neve.

Csongrádmegyében Szenteseen a Nagyhegy-szölőben áll egy rezgőnyárfa, mely aránylag fiatal kora mellett is bámulatosra fejlett, a mi azt bizonyítja, hogy a fáriások legnagyobb növeése életök első századára esik és később csekélyebb mértékben gyarapodnak. Jurenák József 1810-ben ültette és két törzsből keletkezett; a tulajdonos deszkabodót épített és mindkét oldalára egy-egy nyárfa sutnyót helyeztet el, de azok a fadópiletet maguk közül kiszorították s ma egy méter magasságban össze vannak növe s ott a kerületök 7-1 méter, onnan kezdve meredez a két fa 15 méter derekával s azok egyenként 4-14 méter kerületűek.

Panajoth Mihály sörháza udvarán Német-Bogsánban van egy rezgőnyárfa, mely alatta gyászos emlékü Haynau szeretett időzni. A fa dereka két méternyre a földtől 6-1 méter kerületű és a mellett megfelelően fejlett a magassága.

Orsova mellett a Cserna-völgy szélén, az ország határához közel az Alion-hegy tövében állott a sudár jegenyefa, melynek gyökerei között a magyar szent korona volt 1849 augusztus 24-től 1853 szeptember 8-ig elásva. Ma az oda épített kápolnához gyönyörű jegenye-nyárfasor vezet. Halas határában, a ruki erdő szélén volt két «halálfa», az egyik rezgő-nyár; két bujdosó honvéd sirja domborult ott, kik rablógylkos merénylet áldozatai lettek 1849 deczemberben.

Minden nyárfa kedveli a viláosságot, árnyékban nem kap erőre, de nem iriga, hogy más növénytől azt elvegye, miért alatta vigan tenyészik minden; futóhomok kötésre is alkalmas ez oknál fogva. Erdőben legjobban megvan a rezgő és a fekete fajtája és növeése gyors.

ARAB KÁVÉHÁZ. — EISENHUT FERENCZ FESTMÉNYE.

saságával fölülmúl majd minden egyéb fát, de oly lazán is halmozza föl magában az anyagot, hogy tüzelésre felényi értékű a fája, mint a bükké s mégis azt tartják, hogy 40 éves korán túl megér annyi forintot, a hány esztendő.

Mint épületfa csak ott válik be, a hol víz nem igen éri; metszenek a derekából értékes deszkát, mely könnyűsége és tartós volta miatt vasúti kocsi gyártásánál jól beválik. Bútorfának is kapós a belső rajzolata, szépsége miatt; hasznos házi eszközök készítésére, faragnak belőle sütőteknőt, lapátot, fakanalat, a vastagabb törzséből méhkaptárt; könnyűségénél fogva örömet alkalmazzák a halászsok hálóikra, hogy azokat a vízben merőlegesen tartsa.

Kivált a rezgőnyárfa anyagát papírrá lehet földolgozni. Jó a szene puskapergyártáshoz. A levelét örömet fogyasztja a barom és a vadállomány. Melius Péter orvoságul is tekintette, mert azt írja, hogy «az nyárfa levelet csepegsz az fülnél, használ».

Az éjszakai népek a nyárfa kérgében rejtőző salicin-anyagot lázak ellen használják, az nekik a chinin. A fekete-nyárfa bimbója mézgyábjából viaszt is választottak ki gyertyaöntésre. Már a régiek ismerték a nyárfa bimbók illatos mézgyáját s abból készítettek kenőcsöt sebekre, kivált a keletindiai takamahaka gyanta volt kelendő, részint füstölőnek, részint gyógyír készítésére, mert az volt a hiedelem, hogy a mi illatos, egyúttal gyógyító erejű is.

EGYVELEG.

* Tolsztoj Leo, a nagy orosz író csak magacsinálta cipőben jár. Az a csizmadia, a kítő ezt a mesterséget tanulta, kijelentette, hogy a gróf nagyon jó cipőt tud csinálni, de ha ebből a mesterségből kellene élnie, nyomort szenvedne, mert nagyon lassan dolgozik.

* Víz nélkül élnek a Hawai-szigetek egyes vidékein a lovak és a marhák. A szigetek egyes vi-

dékein óriási ménesek és csordák élnek s mivel ott csak a két-három hónapig tartó esős időszakban esik eső, forrás vagy patak pedig nincs, az év többi részében nem is látnak vizet. Nő azonban ott egy nagy nedvtartalmú fű-fajta, melyet a benszülöttek maniniának neveznek s mely az állatok számára a vizet is pótolja.

* Száz ember közül csak tíz akad olyan, a kiknek egyformák az egyes tagjai. A legtöbb ember jobb karja és lába valamivel rövidebb, mint a bal.

* A beduinok igen kevés eledellel beérik. Napi ételmük néhány szem olvasztott vajba mártott datolyából, egy kevés darából és egy maroknyi rizsből áll.

* A legnagyobb erdő a világon Kanadában van Labrador és a Hudson-öböl között. Hossza mintegy 2700, szélessége 1600 kilométer.

* A dohányzást a belgiumi börtönökben jutalom gyanánt engedik meg a jó magaviseletű fegyen-
czeknek, és tapasztalták, hogy ennek van legnagyobb hatása még a lograkonzátiabb természetű foglyokra nézve is.

AZ OBRENOVICS-CSALÁD.

Az Obrenovics név a XIX. század elején kezd szerepelni a szerb nép történetében. Eredeti nevük *Theodorovics*; az első ismertős, Theodorovics Milos vette fel először az Obrenovics nevet, mely gazdag mostohabátyjának családi neve volt. Ez az Obrenovics Milos a dinasztia megalapítója s a szerbek szabadságharcosainak egyike. Mikor az első szabadsághős, *Kara György* kezéből kihullott a zászló, ő ragadta magához népe vezetését.

A törökök zsarnoki uralma, a többszöri lázadás elnyomásában és megboszulásában tanúsított kegyetlensége akkor már a végsőig fokozta a szerbek elkeseredését. *Obrenovics* Milos, az egykori disznópásztor, a ki tehetségével és bátorságával Uzsicze vajdájává, később rudniki és kragujeváci kenézé küzdötte fel magát, fölkelést szított, maga köré gyűjtötte az elégedetleneket és Tokovo faluból kiindulva, megkezdte a harcot a török ellen 1815 virágvasárnapján. Ettől a naptól számítandó az Obrenovics-dinasztia uralma a szerb nép fölött, mely tehát összesen 88 évig tartott; ez időből azonban levonandó az a 16 év, melyet *Karagyörgyevics* Sándor töltött (1842—1858) a szerb fejedelmi széken.

Obrenovics Milos néhány török csapat megverése után kiegyezkedett Ali basa török kormányzóval; Szerbia autonómiát kapott nemzeti kenézek alatt s Milost elismerték, mint fejedelmet. Egyik első kormányzati ténye volt, hogy a hazájába visszatérő szabadsághóstit, *Kara Györgyét* 1817-ben megölette. Ezzel kezdődött az adáz gyűlölség a két család között, a mely folytonos nyugtalanságban tartotta Szerbiát.

Milos fejedelem keleti uralkodók módjára, önkényesen, alkotmány nélkül uralkodott, de azért népe előtt, mely a sertéspásztorból fejedelmi rangra emelkedett férfiban a maga vérért látta, népszerű volt, annyival is inkább, mert megtartotta régi nyers, paraszti szokásait és sohase titkolta alacsony származását. 1835 óta azonban elégedetlenség kezdett lábra kapni az országban, melyet az oroszok és törökök is szítottak, sőt saját felesége, *Vukomanovics* Lyubicza is. Milos végre 1839-ben kénytelen volt lemondani. 1848-ig Bécsben internálva élt,

1868. évi fénykép után.
DRAGA SZERB KIRÁLYNÉ.

SZERBIA KÉT FEJEDEMI CSALÁDJÁ.

Lázadás, uralkodók letétele, sőt meggyilkolása nem ritka eszköz a balkáni államok politikai életében, de nemcsak itt, hanem Európa egész újabbkori történetében pártját ritkítja borzalmasság dolgában az a vérengzés, melynek június 11-ikén hajnalban a belgrádi konak színhelye volt. Nemesak magát *Sándor* királyt ölték meg, hanem nejét, *Draga* királynét, ennek testvérét, két minisztert s az udvar személyzetének több tagját. Ez a kegyetlenség a közép-kor időire, a régi Bizancz udvari életére emlékeztet.

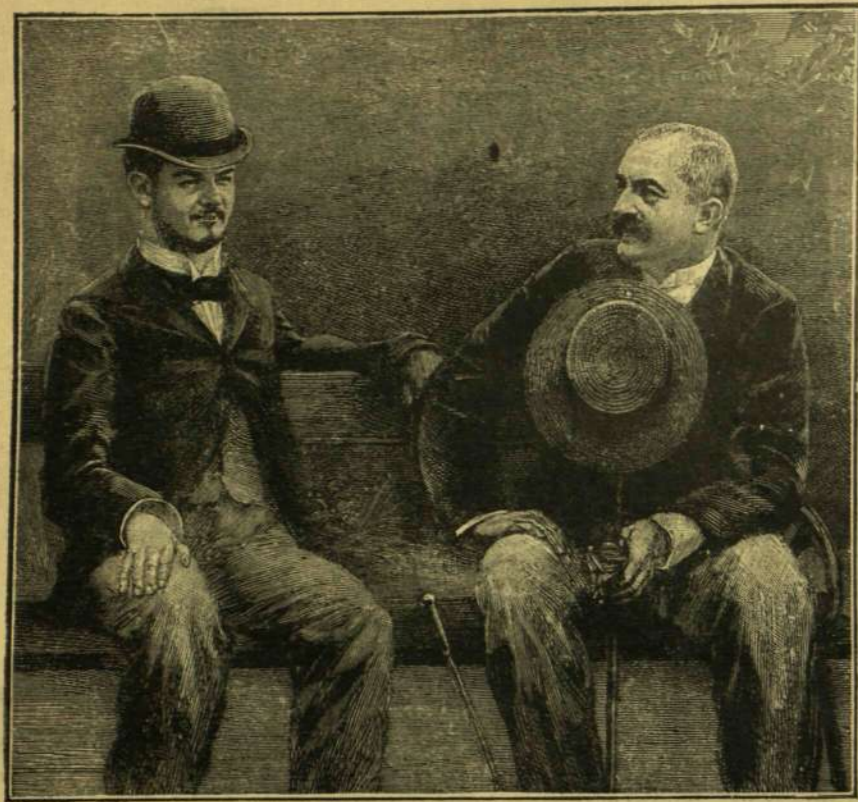
A belgrádi események folytán megszünt létezni az Obrenovics-család, melynek neve közel egy évszázad óta össze van fűzve Szerbia történetével. A mostani események pontos részletei még ismeretlenek, következményei még nem ítélték meg, bizonyos azonban, hogy a szomszéd szerb állam történetében mélyreható fordulatot jelentenek.

1868. évi fénykép után.
SÁNDOR SZERB KIRÁLY.

ekkor oláhországi birtokaira költözött, a hol 1858-ig maradt.

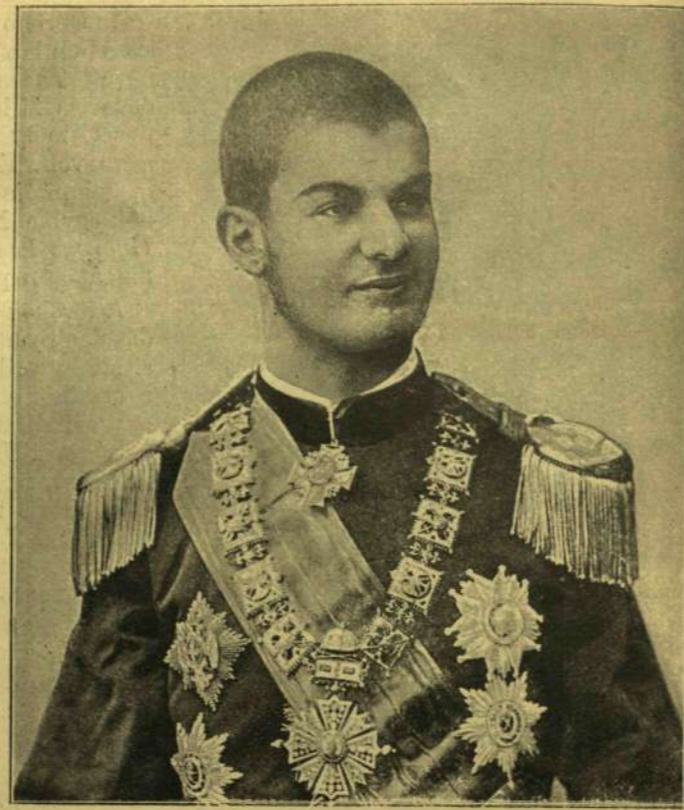
Milos lemondása után fia, *Milán* került uralomra, de néhány hét múlva meghalt. Őt követte öccse, *Mihály*, a ki három évig, 1839-től 1842-ig uralkodott, a míg a szenátorok vezérlése alatt álló párt lemondásra nem kényszerítette, hogy *Karagyörgyevics* Sándort ültesse helyébe. Ez volt az egyedüli *Karagyörgyevics*, a ki eddigelő trónra került. Tizenhat évig uralkodott; 1858-ban megfosztották a fejedelemségtől és visszahívták az öreg, akkor már 78 éves *Milost*, a ki két év múlva meghalt. Utána — szintén másodízben — fia, *Mihály* következett, a ki Szerbia legjobb és legmiveltebb uralkodója volt. Maga köré gyűjtötte a külföldön európai műveltséget szerzett fiatal nemzedéket s európai szellemben igyekezett uralkodni. Neki köszönheti országának tényleges és végleges fölszabadulását a török uralom alól, mert neki sikerült Ausztria-Magyarország támogatásával eltávolítani a török csapatokat azokból a szerbiai várakból, melyeket a Milos fejedelemmel kötött egyez-

1868. évi fénykép után.
SÁNDOR SZERB KIRÁLY ÉS DRAGA KIRÁLYNÉ ESKÜVŐI DÍSZBEN.1868. évi fénykép után.
SÁNDOR SZERB KIRÁLY ÉS DRAGA KIRÁLYNÉ.

SÁNDOR KIRÁLY ATYJÁVAL, MILÁNNAL.

1885. évi fénykép után.

SÁNDOR SZERB KIRÁLY.

ség alapján a törökök megtartották. Új alkotmányt is dolgoztattat ki népe számára. Uralkodásának gyilkos merénylet vetett véget. 1868 június 10-én a topcsideri parkban összeesküvők, kiknek élén egy Radovics nevű ügyvéd állott, megölték. A kövélemény Karagyorgyevics Sándor volt fejedelmet gyanúsította az összeesküvés szerzőségével. A volt fejedelmet, a ki akkor Magyarországon élt, Pesten bíróság elé állították; a törvényszék hetekig tartott tárgyalás után felmentette, a másodfokú bíróság elítélte, a Kuria azonban ismét felmentette.

A meggyilkolt Mihály fejedelem után öccse, Milán foglalta el a trónt. Kiskorúsága alatt három tagú regensség vezette az ország ügyeit. Az 1869-ben kiadott új alkotmány kimondotta az Obrenovics-család örökösödési jogát a női ágra is kiterjesztve s a Karagyorgyevicsket kizárta a trónról. Milán 1872-ben nagykorú lett s kezébe vette a tényleges uralmat. Ural-

kodásához szerencsétlen háborúk emléke fűződik; a törökök kétszer legyőzték a szerb sereget. 1876-ban és 77-ben, 1885-ben és 1886-ban pedig a bolgárok szereztek rajtuk fényes diadalt. Mindazáltal Milán uralma gyarapodással járt az országra. Ügyes diplomáciával a berlini kongresszuson területnagyságot, souverainitást és «fenség» címet nyert. 1882-ben pedig a hatalmak beleegyezésével kikiáltotta magát királynak. Még 1875-ben vette nőül az orosz származású Kecso Natáliát; házasságuk eleinte boldog volt, de később egyenlenség támadt a házastársak közt, mely annyira fokozódott, hogy Milán 1888-ban elvált feleségétől. Ez esemény, valamint politikájának balsikerei fölemésztették népszerűsége maradványait is, úgy hogy 1889-ben, belátva, hogy elvesztette lába alól a talajt, dinasztíája érdekeinek biztosítása kedvéért lemondott a trónról tizenkét éves fia, Sándor javára.

Sándor király uralkodása.

A meggyilkolt Sándor király egyetlen fia volt szüleinek. 1876-ban született Belgrádban. Korán kezdte a tanulást; hamar megtanult több nyelvet s a természeti és katonai tudományokban is szép jártasságot szerzett. Anyja, mikor szakított férjével, magával vitte a fiút Wiesbadenbe. Milán király azonban kieszközte, hogy trónja örökösét a német hatóságok közbenjárásával elszakítsák anyjától és Szerbiába hozzák s ott-hon neveltette.

1889 március 6-ikán Milán király az egész világ meglepetésére lemondott trónjáról fia javára. Az akkor tizenkét éves Sándor király helyett három regens: Risztics, Protics és Belimarkovics vitték a kormányt. Az ifjú uralkodó nem sokáig tűrte a regensek gyamságát. 1893-ban ténylegesen átvette a kormányt s a regenseket bezáratta. Radikális miniszteriumot alakított egykori nevelője, Dokics elnöklété-

OBRENOVIC MILOS. (1780—1860.)

OBRENOVIC MIHÁLY. (1825—1868.)

Kara Gyorgye, Szerbia első felszabadítója.

Ilona, Kara Gyorgye neje.

Karagyorgyevics Sándor herceg.

Karagyorgyevics Perszida hercegnő.

alatt. E nevezetes esemény alkalmával, általános feltűnést keltett a 17 éves ifjú király erélye és határozottsága, melylyel tervét megvalósította. Kormányzása nem ment simán; a pártok viszálykodása, az ország zavaros pénzügyei, az alkotmányok az ország viszonyainak meg nem felelő volta sok nehézséget támasztott. Különféle pártokkal próbálkozott; közben atyja hazatért s mint a hadsereg főparancsnoka segítkezett neki a kormányzásban.

A már-már javulásnak induló viszonyokban egyszerre fordulat állott be a fiatal király házasságával. 1900 nyarán váratlanul nőül vette anyja volt udvarhölgyét, a szép és eszes, de nálánál sokkal idősebb Lunyevicza Drágát, Masin mérnök özvegyét. E házasság szakítást eredményezett közte és atyja, Milán közt. Anyja, Natalia is nagyon felháborodott e frigyen; a szerb politikusok legnagyobb része is ellenezte, nem különben az egész nemzet közvéleménye. A rossz viszonyt a király és alattvalói közt fokozta a gyermektelenül maradt Draga királyné magaviselete, melylyel saját rokonsága érdekét mindenben ápolni igyekezett s azokat, a kik férjhezmenetelét rossz szemmel nézték, üldözte.

Az állapotok mindinkább tarthatatlanok lettek; különösen az országban többségben levő radikális párt szította a király elleni ingerültséget. E miatt most nemrég Sándor király újabb merész lépésre határozta el magát: az ideai április 7-ikén egy kiáltvánnyal eltörölte az 1901-iki alkotmányt s azokat a törvényeket, melyeket ennek alapján szentesített; számos egyéb intézkedést is téve a radikálisok megtörésére. Ennek megtörténtével — egy óráig tartó abszolút uralkodás után — az alkotmányt visszaállította, új kormányt alakított, kinevezett tagokból álló szenátust hívott össze s a szkeptinát feloszlatta, új választást rendelt el. A választásból majdnem egyhangulag a királyi kormányának hívei kerültek ki győztesen, de az általános elégedetlenség tüze, bár elfojtva, tovább égett s most, a június 11-iki borzalmas eseményekben tört ki.

A KARAGYORGYEVICS-CSALÁD.

Mint az Obrenovicsok, a Karagyorgyevicsok is az egyszerű nép sorából emelkedtek történelmi alakokká. Első szereplő ősük, kitől nevüket is örökölték Crni Petrovics György, a kit a nép ajka nevezett el Kara Gyorgye-nek, Fekete Györgynek. Mint nagyon szegény parasztembernek fia született 1766-ban a Kragujevac melletti Viszeváczban, de már gyermekkorában szüleiivel együtt Topolába költözött a hegyek közé. Mint fiatal legény, eltelve égő gyűlölettel a török ellen, 1787-ben részt vett a szerbek első török-ellenes felkelésében. Ennek leverése után menekülni kényszerült; úgy mondják, hogy atyját, a ki nem akart vele menekülni, megölte, hogy török kézre ne kerüljön. Csakhamar háború tört ki II. József császár és a törökök között; Kara Gyorgye beállt a Laudon vezérlete alatti osztrák seregbe, mint egy szerbekből álló szabad csapat tagja. A békekötés után erdőőr lett a szerémmegyei krusedoli zárdában. Nemsokára azonban vissza-

KARAGYORGYEVICS PÉTER HERCEG
1866-ik évi magyar díszruhás arcképe.

tért hazájába. A szerbek folyton fokozódó forrongása 1804-ben nyílt fölkelésben tört ki s a fölkelés élére Kara Gyorgye állt, egy Szendrőben 300 népképviselőből alakult gyűlés meg is választotta a szerbek vezérévé. Fegyverrel szolgáltatta a népet s két év alatt kiűzte a törököket az országból, csak a főváros, Belgrád maradt török kézen. Ekkor népszerűsége oly nagy lett, hogy fölkelte a nemzet előkelőinek féltékenységét, a mely folyton akadályokat állított az egyszerű földművesből lett szabadságharcos nagyratörő tervei elé. A viszálykodást felhasználták a törökök s betörték Szerbiába, de Kara Gyorgye megverte őket s ezúttal Belgrádot is elfoglalta. A nép előkelői orosz védnökség alá helyezték az országot, de mivel az oroszok nem igen erőlyesen pártolták a szerbek ügyét, Kara Gyorgye a maga erejéből folytatta a háborút. 1810-ben az oroszok segítették s elismerték Szerbia főhadvezérének, úgy hogy most már harmadszor is sikerült kivernie a törököket, mire 1811-ben egy népgyűlésen Szerbia egyedüli főhadúrának nevezette ki magát s a polgári ügyek ellátására szenátust alakított. Két évig uralkodott Szerbia fölött topolai egyszerű parasztházából. Újabb kísérletei a török teljes kiűzésére főleg azért, mert az oroszok cserben hagyták s az 1813-iki francia háború folyamán Szerbiát kiszolgáltatták a törököknek, meghiusultak s ő elkeveredve átment Ausztriába, majd Besszarabiába. Csak 1817-ben tért vissza hazájába, de akkor ott már Obrenovics Milos volt az úr, a ki saját hatalmát féltve a népszerű és vitéz szabadsághóstitól, a Szendrő melletti Adsagnában agyonlővette.

A Karagyorgyevics-család története folytonos küzdelem a szerb trónért. E ezélt azonban csak Kara Gyorgye fiának, Sándornak sikerült elérni s neki is csak másfél évtizednél alig hosszabb

időre. A fejedelemségről elüzelve sem hagyta abban trónja követelését 1884-ben Temesvárott bekövetkezett haláláig. Törekvéseit, családjának a szerb trónra való igényét fiára, Karagyorgyevics Péterre hagyta.

Karagyorgyevics Péter, kinek alakja a belgrádi gyászos eseményekkel egyszerre eltérte került, 1844-ben született, atyja fejedelemsége idején, Belgrádban. Atyja elüzetése Genfben érte, a hol akkor tanulmányait folytatta. Ott maradt 1861-ig, azután a saint-cyri francia katonai iskolába lépett, melyet 1864-ben hagyott el mint francia tiszt. 1866-ban a vezérkari iskolát is elvégezte s e mellett politikai tanulmányokkal foglalkozott. Nevelője évek során magyar ember volt: a tudós Podhorszky Lajos, a politikai tudományokban pedig Irányi Dániel oktatta, a ki akkor, mint emigráns Párisban élt. Péter herceg 1866 és 1867-ben több hónapot Budapesten töltött szüleiénel. Innen Franciaországba tért vissza, hol 1870-ben részt vett a németek elleni háborúban, mint az idegen légió tisztje, 1871-ben pedig vezérkari tiszt lett s vitézségével kitüntette magát. 1875-ben, mikor a bosnyák fölkelés megkezdődött, fölkelő csapatot szervezett s ennek élére állva küzdött a török ellen. Később 1876-ban felajánlotta Milán fejedelemnek családjuk kibékülését, de levelére választ se kapott. A hetvenes évek végén váltakozva Bécsben, Párisban és a Rivierán élt, azután Czetinjébe költözött, 1883-ban nőül vevén a montenegrói fejedelem leányát, Zorkát. Neje 1890-ben meghalt s Péter herceg ekkor Genfben ment lakni, a hol tanulmányainak és gyermekei nevelésének élt. Három gyermeke van; a 20 éves Helena, a 16 éves György és a 14 éves Sándor.

Karagyorgyevics Péter igen művelt, finom, megnyerő modorú férfi; irodalmi jártassága is van: francia nyelvű útirajzokon kívül egyebek közt lefordította szerbe Stuart Millnek a szabadságról írt munkáját. Trónkövetelői jogát mindig fentartotta, de csak egyszer, 1878 őszén próbált Szerbiába betérni Orsován át. Ez a vállalata azonban nem járt sikerrel.

Rajta és gyermekein kívül családjának még egy férfitagja van: öccse, Arzen, a ki több évig Oroszországban mint gárdatiszt szolgált, jelenleg pedig Párisban lakik.

A KARAGYORGYEVICS PESTEN.

I.

Épen a múlt hét csütörtökén volt negyven éve annak, hogy déltájban meg kellett jelenem Karagyorgyevics Sándor herceg lakásán, a ki akkor Pesten lakott a most Arany János-utczának nevezett akkori Pö-úton, a 18. szám alatt lévő házában.

A meghívást egy nappal előbb vettem Karagyorgyevics Perszida hercegnő Krasza nevű komornyikja által, a kinek gazdagon aranyozott, magyar paszomántos, rikkító vörös mondjúra nagy feltűnést okozott a zöldfa-utczai csendes Tökölly-intézetben, a melynek én akkor szerény és végtelen szegény növendéke voltam. A meghívás nem jött váratlanul, megelőzte azt

Házasságkötés alkalmából való felvétel után.

KARAGYORGYEVICS PÉTER HERCEG ÉS NEJE ZORKA, MONTENEGRÓI HERCEGNŐ.

egy pár nappal azelőtt tett látogatásom az Angol kisasszonyok temploma mellett levő házban, mely akkor még a Velykov szerb család tulajdona volt. Itt a háziasszony, egy ötven év körüli idős, de rendkívül szép szőke hölgy és Gyurkovics királyi tanácsos, a hazai szerb népiskolák nyugalmazott főtanfelügyelője előtt kellett úgyszólván elővizsgát tennem, hogy képes leszek-e a házitánítóit tisztet betölteni az ifjú herceg Karagyorgyevics György mellett, a ki ez időtájt töltötte be életének hatodik évét.

Midőn Krszta, a hercegi komornyik a Tökölyanumban utánam tudakozott, akkor már biztosra vettem, hogy Velykov úrhölgy, a ki gyakran járt a hercegnőhöz, beajánlott házitánító állásra, melynek elnyerése nemcsak reám nézve, hanem szegény özvegy anyámról és két öcsémre nézve is életkérdés volt. E fivéreimmel együtt jártunk, mint szegény tanuló a leégett s ideiglenesen deszkákkal fedezett redut-épület egyik részében elhelyezett m. kir. állami kath. főgimnáziumba, melynek a derék Rómer Flóris volt az igazgatója s Bartal, Riedl, Corzán Avendano, Lutler és Veres József a legkiválóbb tanárai.

Dobogott a szívem és szorított is egy kissé a szokatlan fekete öltözet, melyet ez ünnepélyes

alkalomra kölcsön adott reám Kronics, a Tökölyanum házi szabója, midőn átléptem a hercegi ház küszöbét. Az egyszerű bérház fényesen díszített lépcsőjén felsiettem az első emeletre, melyen a hercegi család lakott. A hercegnő komornyikja bevezetett egy meglehetősen ebédőbe, melyben feltűnt nekem a falon a Szent Szűznek gazdagon aranyozott képe, mely előtt egy kis égő mécs függött. Az ebédlőn át a hercegasszony szalonjába léptem, mely empire-stilben vörös selyem párisi bútorokkal volt gyönyörűen bútorozva. A komornyik egy néma kézmozdulattal arra a jobboldali ajtóra mutatott, melyen a fenséges hercegasszony fog megjelenni. Alig tudtam egy pillantást vetni Kara Györgynek, Szerbia híres felszabadítójának és nejeének, Ilonának a falon függő nagy arcképeire, midőn tompa köhögés hallatszott a fogadó-szalon mellett levő szobából. Egy perc múlva belépett az ajtón Karagyorgyevics Perszida hercegnő, Karagyorgyevics Sándor hercegnek, Szerbia 1842—1858. évig volt uralkodójának hitvese.

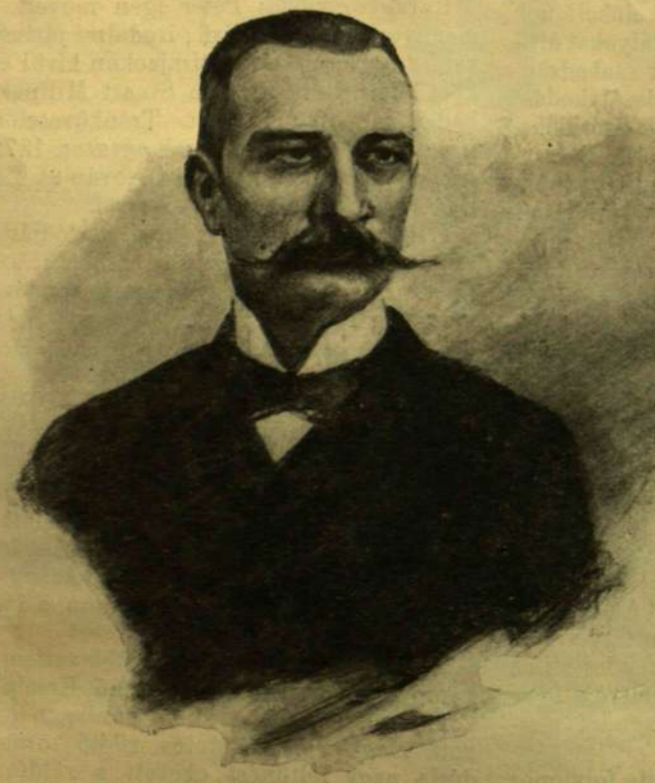
Ő Fensége, a Nenadovicsok történelmi nevezetességi családjának sarjadéka, kit ifjú korában Szerbiában a legszebb asszonynak tartottak, ekkor már eléte delén volt, hatalmas, kissé már

elhízott alak, de tele fenséggel, női bájjal. Igazi szerb típusú arcán csendes búskomorság volt észlelhető, de koromfekete szeméből még ifjú hév és erély szikrázott. Kemény egy asszony volt a hercegnő, a ki erős akaratával és férfias elszántságával nem egyszer magához ragadta fejedelmi férjének teendőit. Melyen meghajolva, kezet csókoltam a hercegnőnek, a ki egy székre mutatott és maga a pamlagon foglalt helyet.

Egy pár bevezető szó után elmondtam, hogy már hat év óta előkelő családokban házi tanító-kép működtem és hogy életem legnagyobb szerencséjének fogom tekinteni, ha elfogad harmadik fia mellett első tanítónak. Ügylát-szott, hogy a fenséges asszony ismerte már a képzettségemet, mert egy pár perc múlva behívta György fiát, bemutatta nekem ezen bizalmas szavakkal. — Ime, ez lesz a te tanítványod; te pedig, fiam, szót fogadj ennek a tanító úrnak, mert ez csakis a jó és szorgalmas gyerekeket szereti.

A kis hercegi fiú a szemembe nézett, kezet nyújtott és röviden csak azt mondta: «Én jó leszek, ha Arzén öcsém békét hagy nekem.»

E perczben már ott termelt a kis öt éves eleven Arzén, a ki beszaladva a szalonba, egyene-

KARAGYORGYEVICS PÉTER HERCEG.

KARAGYORGYEVICS GYÖRGY HERCEG, PÉTER HERCEG FIA.

mentem az ölembe ugrott, azt kérdezvén: tudok-e lovon nyargalni?
— Már hogyan tudnék? — volt a válaszom és ezzel mindjárt meg volt kötve köztünk a barátság.
Három nap múlva megkezdtem a leckéimet. Az első évben csak házitánítóképen működtem, a következő évben, midőn az egyetemre jutottam, — anyám kívánatára a jogi pályára lépve — már házi nevelője lettem a két fiatalabb Karagyorgyevics hercegiúrnak és nekem házuk harmadik emeletén, egy lakosztály iskolának, lakásomnak és tornahelyiségnek berendeztetett.

GENCSICS GYÖRGY, KERESKEDELMISZTER.

DR. VELJKOVICS VOJISLAV, PÉNZÜGYMINISZTER.

AZ ÚJ SZERB MINISZTEREK.

AVARUMOVICS JÁNOS, MINISZTERELNÖK.

sen az ölembe ugrott, azt kérdezvén: tudok-e lovon nyargalni?

— Már hogyan tudnék? — volt a válaszom és ezzel mindjárt meg volt kötve köztünk a barátság.

Három nap múlva megkezdtem a leckéimet. Az első évben csak házitánítóképen működtem, a következő évben, midőn az egyetemre jutottam, — anyám kívánatára a jogi pályára lépve — már házi nevelője lettem a két fiatalabb Karagyorgyevics hercegiúrnak és nekem házuk harmadik emeletén, egy lakosztály iskolának, lakásomnak és tornahelyiségnek berendeztetett.

II.

Az 1858-iki szkupstina Karagyorgyevics Sándort megfosztotta a tróntól és visszahívatta arra a 78 éves Obrenovics Milost.

A száműzött herceg eleinte Temesvárt lakott, a hol Arzén, legifjabb gyermeke született, a kinek Csernovics Péter volt a keresztapja. Később, 1860-ban Pesten vett két házat, a már említett lakóházat és a Nádor-utca és a Fő-út sarkán levő négyemeletes bérházat, melyet öt év múlva elcserélt Bakszló László úr Boros-Jenő mellett fekvő Bakszló nevű nagy birtokává.

Az öreg herceg az évnek tavaszi és nyári felét eleinte Romániában levő birtokain töltötte, a hol állandóan mellette voltak: Trifkovics Pál titkár, a hercegnő egyik közeli rokona és Lyotics Döme, egy szemendriai igen előkelő, gazdag volt kereskedő és a Karagyorgyevics-család buzgó híve, a ki ott hagyta hazájában nejét, fiát és nagy vagyonát, csakhogy szeretett egykori fejedelmét követhesse a száműzetésbe.

A hercegnő mellett ott voltak: Ilona nevű eladó leánya, a ki azelőtt Bécs egyik leghíresebb nevelő-intézetében neveltetett, továbbá unokája, Nikolajevics Milica, serdüli leánya, a kinél szebbet és bájosabbat életében sem láttam, György, valamint Arzén hercegiúruk, végre a fiatal hercegnő mellett egy igen művelt nevelőnő, a kit későbbben Ponori Thewrewk Emil egyetemi tanár vett feleségül.

A hercegi család két idősebb fia, Péter és András a 60-as évek kezdete óta Párisban nevelkedett; az idősebb Péter a st.-cyri katonai intézetben, a fiatalabb András egy párisi lyceumban. Mind a kettőnek a nevelője Podhorszky Lajos a híres nyelvész és a Magyar Tudományos Akadémiának levelező tagja volt. 1864-ben a nyári szünidő alatt láttam először mind a két fiút a szülői házban, Podhorszky hazakísérte őket Párisból, hogy egy hónapot pihenjenek otthon. Péter bevégezte volt a st.-cyri akadémiát és jól illett neki a francia katonai egyenruha, András a tengerészeti pályára készült s tengerész-egyenruhát viselt. Nem egyszer látogatta meg idősb nevelő kollegámat, Podhorszky Lajost báró Kaas Ivor, akkor még fiatal író, a ki velünk többnyire francia nyelven társalgott.

Az öreg Karagyorgyevics herceg nagyon ismerős alak volt Pesten. Mindig fekete magyar atillában járt, katonásan felkötött nyakkendővel. Kitűnően beszélt oroszul, románul és törökül, értette félig-meddig a francia nyelvet és beszélt tört németsséggel is. Korán kelő ember volt és nekem kellett előtte, ha Pesten volt,

naponta, mielőtt elkezdtem fiával a napi iskolai teendőket, — szerb fordításban felolvasni a «Pesti Napló»-t, a «Pester Lloyd»-ot, a «Presse»-t, melyet mint az osztrák császár lapját és a «le Nord»-ot, melyet mint az orosz kormány lapját kívánt figyelemmel kísérni. A szerb, román és orosz lapokat az öreg herceg maga szokta olvasni, vagy a titkársága által olvastatta fel magának. Dél tájban, a villás reggeli után ki szokott velem a városba sétálni. Midőn a bokszei birtokot megvette, nagy vízi malmot építtetett és annak a berendezése érdekében többször bejártuk az egész fővárost, hogy a különféle gyárakban bevásárlásokat eszközöljünk. Útközben mindig arról szózott az öreg herceg velem beszélni, hogy az ő szenvedélye az ács- és asztalosmesterség, hogy ő uralkodásának ideje alatt, midőn Kragujeváczon felállította az állami fegyvergyárat, illetőleg az ágyúöntödét, maga is szokott ott egyetmást faragni. Erről az ágyúöntödéről és a belgrádi főiskoláról szeretett legjobban beszélgetni. Nem egyszer, mikor a Duna partján gyönyörködött az öreg herceg a budai oldal hegyeiben, kivette zsebéből a jegyzőkönyveskéjét és büszkén elolvasta előttem azokat a számokat, melyekben ki volt tüntetve, mennyi pénz maradt utána készletben Szerbia állampénztárában, mennyi fegyver, lőpor és ágyú a kragujeváczai arzenálban és mélyen felsohajta azt jegyezte meg: «Tudja Isten, mit csinálhattak azóta, mióta én eljöttem oda lent azzal a fegyverkészlettel és pénzzel! Bizonyosan el is költötték!» A takarékoságnak mintaképe volt az öreg Karagyorgyevics Sándor. Áldott jószívű ember, a ki a szerb újságírókra csakis akkor és azért haragudott, midőn őt «exherceg»-nek nevezték. Mindig dühbe jött, midőn neve mellett az «ex» szót olvasta.

Karagyorgyevics Perszida hercegnének akkor legszebb fogata volt Pesten, gazdagon aranyozott párisi hintójába két arab mén volt fogva, a török szultán ajándéka. A bakon büszkén ültek magyar diszruhában a hercegi családnak régi István nevű magyar kocsisa és Krszta nevű hatalmas komornyikja. Az öreg hercegnő, ki mellett leánya, vagy unokája ült, rendszeren egy akkor divatban levő mesés árú indiai nagy sálba volt burkolózva s Pestnek akkor legelőkelőbb utcáján, a Király-utczán hajtattott ki a városligetbe. A fiatal Ilona hercegnő nagyon szerette az irodalmat és zenét s ott volt majdnem minden hangversenyen és operai előadásán. Nekem jutott a kintintetés, hogy őt és unokahugát megismertessem a szerb irodalom kiválóbb termékeivel.

Az első nagy csapás a hercegi családot akkor érte, midőn híret vették, hogy András fiuk Párisban szivrepedés következtében váratlanul elhalálozott. Az öreg herceg Romániából, a hercegné Pestről Párisba siettek, hogy szeretett fiukat még egyszer lássák.

Karagyorgyevics Péter herceg öcsöce halála-kor már a francia vezérkari iskolába járt, de a mellett a házhoz járt Irányi Dániel hazánk-fia is, a ki akkor még Párisban lakott mint emigráns s három éven át tanította a herceget az állami és politikai tudományokra.

Később, midőn Péter herceg 1866-ban a telet Pesten a szülői házban töltötte és velem magát a német nyelvben gyakorolta, nem egyszer volt alkalmam tőle hallani, mily nagy kegyelet-

tel emlegette Irányi Dánielnek alapos és szellemes politikai előadásait.

A hercegi család Pesten nagyon visszahúzódva élt, egy pár szerb családot s a báró Rudics-családot kivéve, másokkal nem érintkezett.

III.

Nagy örömmel volt a herceg Karagyorgyevics családjában, midőn Szimics György, egy előkelő család gazdag örököse, később Szerbia államtanácsának elnöke eljegyezte 1866-ban itt Pesten az ifjú Ilona hercegnőt. Az esketést Sztokjovics Arzén, budai görögkeleti püspök végezte a szerb-utcazi templomban, a lakodalmat pedig az «Európa» szállodában vidáman ültük meg. Jelen volt a menyegzőn számos szerbiai előkelő vendég között Marinkovics híres szerb államférfi, a hazai szerbek közül pedig Jovanovics János, az akkor már nagy hírt költő, a ki azon időben a Tökölyanum igazgatója volt. A vig lakomán senki nem is sejtette, hogy a bájos menyasszony a nászútán meghal és hogy Belgrádba csak mint halottat viszik. Férjével Svajcezon át Felső-Olaszországban utazva, egy este erősen megfűlt, hastífuszba esett és hat heti boldog házasság után Comóban meghalt.

Az öreg Perszida hercegnő Milica unokájával, György és Arzén fiával és velem akkor Rohitson időzött, hogy ott kipihenje magát a leánya házassága folytán reá haramlott sok fáradtságát. Nyaralásunkat félbeszakította az Olaszországból jött szomorú hír Ilona hercegnő veszélyes betegségről, harmadnap pedig már haláláról jött tudósítás. Bámúltam az öreg hercegnőt, mily hősiesen viselte magát ezen szörnyű családi csapás alatt. Erős vallásos érzéssel volt telve s meg tudott hajolni az isteni akarat előtt. Ép ily nagy lelki erőt tanúsított Karagyorgyevics Perszida hercegnő a következő évben, akkor, midőn 1868 július hónapban itt Pesten, Mihály szerb herceg meggyilkolása miatt pörbe fogták férjét, a kit a pesti városi kir. törvényszék vizsgálati fogságba helyezett a Károly-kaszárnya nagy udvarának egyik középt-épületében, egy földszinti kétszobás lakásban. A nagyobbik szobában az öreg herceg lakott, a kisebbikben hú inasa, Nesics Miklós, a ki nem akarta elhagyni öreg és gyöngédkedő urat és egy egész évig odaadón kitartott vele a fogságban. Az öreg herceg tréfásan az ő börtön-egerének nevezte.

Perszida hercegnő ez időben családjával Bécsbe költözött és férje gondozását reám bízta, mert én akkor már Budán letelepedtem.

Emlékszem még ma is ezen hősies asszony búcsúzó szavaira: «Vigyázz, fiam, az öreg hercegre! Sokan azzal ijesztgetnek engem, hogy a magyarok a szegény ártatlan öregen boszút fognak állani azért, hogy 1848—49-ben Szerbiából jött önkéntesek is harcoltak ellenük, de én azt nem hiszem. Vitéz és nemeslelkű a magyar nemzet és igazságosak a bírái. Erősen hiszem, hogy a hercegnek igazságot fognak szolgáltatni, hogy nem ő ölette meg Mihály fejedelmet. Idővel majd kiderül a valóság ebben a szomorú ügyben is.»

Atya hosszú vizsgálati fogsága alatt Karagyorgyevics Péter herceg gyakrabban megfordult Pesten. Tudakozódott nálam és a védőügyvédnél, Funták Sándornál, de atyjához bejutnia nem sikerült.

Középen áll Sándor király Draga királynéval, közöttük Draga királyné egyik nővérének feje látszik; a király bal vállá mögött hajadonfővel Petronievics a király titkára, tőle balra Kumrics ezredes, előtte Lunyevicza Nikodém (a királyné fivére), mögötte balra Blazanavaz őrnagy, tőle balra Nikolajevics Milivoj ezredes, mellette legszélső Petrovics Laza tábornok, a király I.-s szárnysegéde, Draga királyné jobb vállá mögött (polgári ruhában) Ninesics volt igazságügyminiszter, mögötte Velickovics őrnagy (a királyi pár orvosa), előtte kardjára támaszkodva Cziniczár-Markovics tábornok miniszterelnök, mögötte Jankovics Boza tábornok, a nisi hadtest parancsnoka, legszélső Naumovics ezredes áll.

SÁNDOR KIRÁLY NEJÉVEL, TISZTJEI KÖRÉBEN. — Legújabb fényképfelvétel után.

Engem Karagyorgyevics herceggel ifjúkori barátság kötött össze. Sok vidám estét töltötünk együtt Pesten, midőn mint fiatal emberek végig jártuk az akkori mulatságokat. Abból az időből való az ifjú hercegnek az a képe, mely magyar diszruhában tünteti föl. Nőmnek adta ajándékul, a ki azt nagy kegyelettel mai napig megőrizte. Később Péter herceg Franciaországba költözött, hol szívesen látott vendége volt Eugénia császárné udvarának, úgy szintén Izabella volt spanyol királyné körének. Gyakran ellátogatott Párisból Bécsbe s ez időben itt volt alkalmam vele többször találkozni. Hosszabb időt töltöttem vele Temesvárt, hová 1885 nyarán édes atyja halálos ágyához jött nejevel, Zorka montenegrói hercegnővel és 1893 július havában, mikor Czetinjében meglátogattam.

Karagyorgyevics Péter herceget majdnem negyven év óta ismerem és mondhatom, hogy erős, önálló egyéniség, határozott meggyőződése és elvei vannak, sokat tanult, sokat tud, sokat is tapasztalt s nagy politikai összeköttetései vannak egész Európában. Mindig erősen hitt a rá váró nagy jövőben, melyre biztosan számított.

Nagyatyjától, Szerbia első hős felszabadítójától örökölte hősies, harcias szellemét, szelid természetű atyjától szívének nemességét és jóságát, erélyes anyjától szívós kitartását és nagyravágását. Mind oly tulajdonságok ezek, melyeknél fogva képes lesz, mint kiválóan művelt és tapasztalt ember, a szerb népet vezetni s az országnak szebb jövőt biztosítani, ha Szerbia trónját népe bizalmából elfoglalja.

Popovics Vaszin István.

A SZERB KIRÁLYI CSALÁD MEGGYILKOLÁSA.

A szörnyű események híre június 11-ikén a reggeli órákban terjedt el. Az első híreket a magyar határszélről, a Belgráddal szemközt levő Zimonyból táviratozták szerzetes, mert Belgrád el volt zárva minden távirati érintkezéstől. Az éjjeli és hajnali események alatt sok megrémült ember menekült Zimonyba, majd mikor a két város közt a közlekedést Belgrádban eltűntették, csónakokon és hajókon kerülő utakon igyekeztek onnan a magyar partokra. Az első hírek Budapestre reggeli nyolcz órakor érkeztek, ugyanakkor kapott értesítést Bécsben a külügyminiszter is, a ki megvárva, míg Ó Felsége az urnapi körmenetről visszatér, tíz óra körül tett jelentést az uralkodónak.

Budapesten reggel kilenc órakor már széltelevél el volt terjedve a belgrádi mészárlás híre a szerb királyi pár meggyilkolásáról. Nem sokára rövid

KATONAI ŐRSÉG A KONAK BEJÁRATA ELŐTT BELGRÁDBAN. — Jastyik Mátyas rajza.

leteit. Ezeket csak az összeesküvés végrehajtói ismerik.

Katonai összeesküvés történt. Junius 10-ikén éjfélkor katonaság vonult a konak — királyi lak — felé, körülfogta; éjfél után betörték a királyi lakba, leverték a palatőröket s a palota belsejében leoldosták, a ki csak a király hive volt. Egy óráig tartott ez. Ellentétesen mondják el, hogy e késő órákban mért volt még ébren a királyi pár, mért voltak együtt rokonai, velük több miniszter és előkelő katoná. Miniszteri tanácskozást tartottak — mondja az egyik, mert az utolsó napon agrasztó híreket kapott Cziniczár-Markovics miniszterelnök. Vacsorára gyűlt össze a társaság — mondja a másik, s éjfél után is együtt maradtak. Többféleképen adják elő, hol és mily körülmények közt ölték meg a királyi párt és hogy a miniszterek közül azokat, a kik életüket vesztették, a konakban vagy a lakásukon érte el szomorú végzetek. Belgrádban az egész királyi család kiirtását a hajnali órákban lovas tisztek adták hírül és a királyné testvéreinek és rokonain kívül 15 tiszt halálát emlegették és úgy tudták, hogy sok katoná is életét vesztette a harcban. A belgrádi lakosság a tudósítások szerint észrevehető megilletődés nélkül fogadta a véres események híreit. Draga királynét gyűlölték, különösen mióta elbizakodott öcsését trónörökösé kívánta tenni. Sándor király pedig erőszakossága és szeszélyei miatt lett népszerűtlen. A városban a reggeli órákban nemzeti zászlókat tűztek ki, a katonai zenekarok harsógó zenével járták be az utcákat, a lakosság pedig éljenezte Karagyorgyevics Péter herceget, mint új királyt. A Topesiderben huszonegy gyűléses dörögött el. Fekete zászlót látni sem lehetett. Az ideiglenes kormány Avakumovics elnöksége alatt reggel megalakult, rövid, száraz proklamáció tudatta, hogy a királyi párt az éjjel agyonlőtték s ezen komoly pillanatban a haza és a nép barátai egyesüljenek a rend és jog fentartására. A proklamáció továbbá tudatja, hogy a Sándor király által márciusban felfüggesztett alkotmány ismét érvényes, a legújabb képviselőválasztások érvénytelenek és a felelőtlőt előbbi képviselőtestület Belgrádba június 25-ikére (ő-naptár szerint) ismét egybehívatik.

Junius 10-ike emlékeztet nap Szerbia újabb történetében, a Karagyorgyevics napja. Kilencvenkilenc esztendővel ezelőtt ezen a napon lépett

uralomra az első Karagyorgyevics, 1868-ban pedig ezen a napon gyilkolták meg Obrenovics Mihály szerb fejedelmet Belgrád mellett, a topesideri kertben. Az idején június 10-ike végkép kiirtotta az Obrenovics-családot. Mindjárt jött az a hír is, hogy Karagyorgyevics Pétert királynak kiáltották ki, de ez a hír még korai, mert a f. hó 15-én összeülő skupstina fog határozni. A herceg Svájcban, Genben lakik s ott kapta meg a belgrádi események híreit.

A június 10-iki éjszakai vérengzés áldozatai: a királyi páron kívül a királyné két öccse, ezek közt Lunyevicza Nikodém hadnagy, a kit a királyné trónörökösnek akart a szerbekre erőszakolni s a kit agyonlőtték. Némely hírek a királyné nővéreit is a lemészároltak közt említik. Megölték Cziniczár-Markovics miniszterelnököt, Pavlovics hadügyminisztert, Petrovics Laza tábornokot és Nikolajevics udvari marsalt.

Hogyan történt a királyi pár legyilkolása, ezt többféleképen írják le.

Más hírek szerint a királyt a katonák lemondásra akarták kényszeríteni, azonban vonakodott s revolverrel lelőtte Naumovics hadsegédét. Erre Dimitrijovics kapitány a király mellé ugrott és halálra lőtte Sándort. (Más hír szerint Misics alezredes lőtte le.) A holttestet kidobták az ablakon a parkba, miután még vagy hatan beléje lőttek. Ezután berontottak Dragához és revolverlővésekkel végeztek vele is.

A királyi lakot az összeesküvők a 6-ik gyalogezreddel vétették körül, melynek katonáit előbb a kaszárnyában foleskették s aztán Misics ezredes és Masin parancsnoksága alatt végrehajtották, a mit töltök követeltek. (Masin a királyné előbbi férjének testvére öccse.) A 6-ik gyalogezredet azért szemelték ki, mert a legutóbbi tüntetések korának tisztjeit — nem akarván a nép ellen kivonulni — bezárták és a király keményen megbüntette őket.

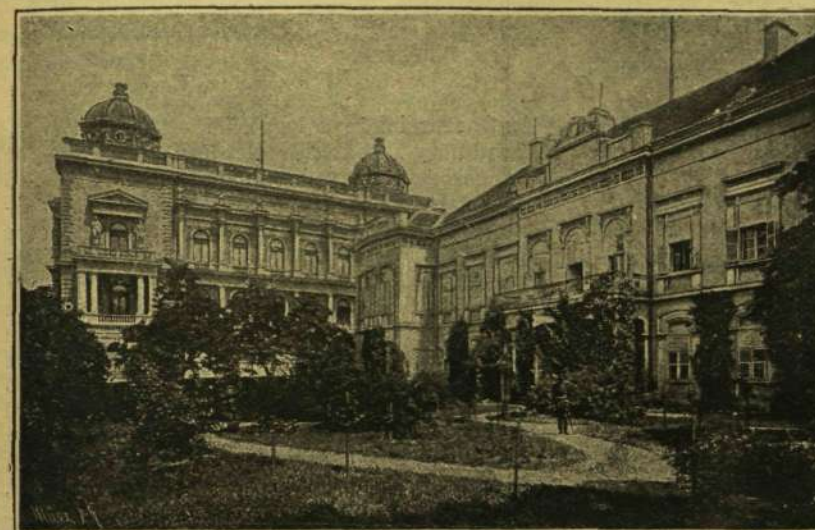
A katonaság június 11-ikén bort, sört kapott és mulatott. Sándor király jelvényeit letették az egyruhákra. Csapatok, ágyúk álltak az utcákon.

A katonai forradalom fővezetői Naumovicson kívül Misics alezredes, Masin Sándor ezredes, a királyné sógora (most közmunkaügyi miniszter), Radakovics kapitány voltak. Belgrádban június 12-iki táviratok szerint teljes a rend és nyugalom.

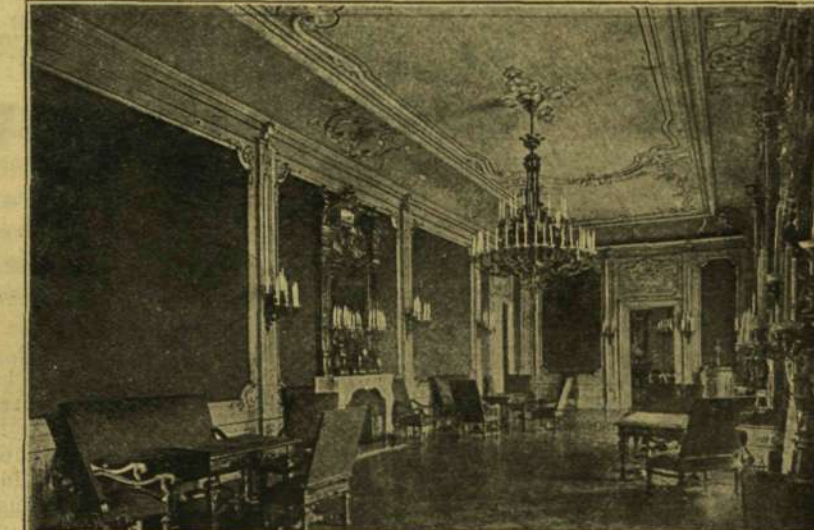
Szerbia új miniszteriuma az állam válságos óráiban a liberálisokból és a szélső radikálisokból alakult.

Elnöke a miniszteriumnak Avakumovics János, az egykori Risztics-kabinet igazságügyminisztere, ki 1892-ben maga is miniszterelnök volt. Sándor királynak soha sem tudta megbocsátani, hogy 1893-ban az államcsíny alkalmával bezárta őt; ezóta halálos ellensége lett, de eddigelő nem tudták róla, hogy a Karagyorgyevics családjának barátja.

Az Avakumovics-kabinetnek egyik oszlopos embere dr. Veljkovics Vojislav pénzügyminiszter, a

AZ ÚJ ÉS A RÉGI KONAK.

FOGADÓ-TEREM A KONAKBAN.

A KATONAI AKADEMIA.

AZ ÁLLAMTANÁCS ÉPÜLETE.

BELGRÁDI KÉPEK.

Egyik tudósítás szerint a királyi pár éjjel félely óráig a konak kertjében vacsorázott. Társaságukban voltak a királyné testvérei, továbbá Petrovics Laza szárnysegéd és Naumovics szolgálattevő tiszt. Fél-egy órakor a királyi pár aludni tért. Egy órával később az összeesküvők isztek megjelentek a konak előtt, a hol az ajtó Naumovics nyitotta ki. Egy őrt, a ki ellenszegült lelőttek. Naumovics ekkor követelte, hogy nyissa föl a királyi lakosztályt, a lakások azonban elmenekültek. «Baltát!» kiáltották a tisztek, majd fölrobbantották dinamittal az ajtót s behatoltak a palotába. A robbanásnál Naumovics halálát lelte. A merénylők ekkor sortűzvet adtak a királyné, a ki elbukott s nem sokára behalt sebeibe. Hogy miként ölték meg Draga királynét, eddigelő bizonyosan nem tudni.

Markovics miniszterelnök a lövések hallatára az utcára sietett. A katonaság agyonlőtte. A többi minisztereket, kivéve Todorovics Veljkót, a kit életveszélyesen megsebesítettek, börtönbe vetették, de délután szabadon bocsátották őket. A belgrádi újságok magasztalják a mészárlást. A «Stampa» fősorolván az áldozatokat, hozzátesszi: «Folyjon ki a szeme annak, a ki ezekért könnyet hullat.»

Natalia királyné, ki állandóan Franciaországban lakik, Versaillesben értesült fia meggyilkolásáról. A királyné sirva fakadt és sokáig nem tudott szóhoz jutni; aztán így kiáltott föl: «Szegény fiam! Szegény tévútra vezetett Sasám!»

Mint Belgrádból írják, a király és a királyné holtteste június 11-ikén egész nap ott hevert a régi konak folyosóján a földön, míg aztán a miniszterek rendelkezésre fölbontották a holttesteket. Sándor királyt huszonegy revolvergolyó találta, hat olyan seb van a testén, a mely mind halálos. Draga királynét öt lövés érte, ezenkívül a gomyra és fél melle föl van hasítva. Éjjel után félhárom órakor a legegyszerűbb szertartással temették el őket, Draga királynét kivitték a temetőbe s ott a többi sír között elföldelték, Sándor király koporsóját a Szent Márk-templom kriptájába vitték le, a hol a testvére, Milán elsőszülött fia, Szergeusz herceg és Milos fejedelem leánya, Anka is nyugosznak. Ugyancsak az éjjel temették el a többi áldozatot is, Lunyevicza hadnagyot és a minisztereket nagy csöndben, ellenben Naumovics ezredesét, a ki a palota kapuját dinamittal fölrobbantotta és a robbanásnál életét vesztette, nemzeti hősné gyanánt gyászolják. Temetése állami költségen megy végbe.

kit nagyon képzett embernek tartanak. Azelőtt Sándor király kabinetirodájának főnöke volt és állását csak azért hagyta el, mert ellenezte a király házasságát Masin Draga asszonnyal.

Érdekes alak az új kormányban Gencsics György, a kereskedelmi miniszter. Mikor Sándor király az akkor kormányon volt Gyorgyevics-kabinetnek kijelentette, hogy nőül veszi Masin Dragát, Gencsics, kik akkor belügyminiszter volt, a király ezen számdekának erőlyesen ellenszegült és e miatt később egy évig tartott börtönbüntetést is szenvedett.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Kuruczvilág: a Rákóczi-szabadságharc kétszázados évfordulója alkalmából saját régi költeményeiből egybegyűjtő Thaly Kálmán. Jeles történetírónk, kinek a Rákóczi-kor történetének felkutatása és megírása révén oly sokat köszönhet a magyar tudomány, ifjabb éveiben, — mint az a költészet kedvelőinek élénk emlékezetében van, történeti bűvárlatai mellett buzgón és sikerrel művelte a költészetet is. A kurucz-kor irodalomtörténetünk

BELGRÁD A SZÁVA FELŐL.

ben oly nevezetes helyet elfoglaló költői maradványainak felkutatásakor és kiadásakor mélyen belemerülvén a kurucz-költészetbe, maga is ösztönzést nyert a Rákóczi szabadságharcra egyes mozzanatainak költői feldolgozására. E nagyjából hatvanas és hetvenes években írt költeményeiből, melyek annak idején a lapokban és folyóiratokban, egyebek közt Arany «Koszorú»-jában s a «Vasárnapi Ujság»-ban jelentek meg, most összegyűjtött egy csinos kötetben negyvenegyet. A költemények nagyobb-részt líraiak, de vannak köztük kisebb epikai és genre-képek is. Hangban és formában a kurucz-költészet hagyományait követik; a régies nyelv sokszor alkalmas eszközzé válik bennük a hangulatkeltésnek s a hazafias lelkesedés és bánat meghatározó módon nyilvánul bennük. A kötetet az Athenaeum adta ki; ára két korona. A tiszta jövedelem a Kassán felállított Rákóczi-szobor alapjára fordítatik.

A Cserneki és Tarkeői Dessewffy család. A nemzet történetébe csak úgy nyerhetünk mélyreható bepillantást, ha a nagyobb szerepet játszó családok történetét is ismerjük. Ezért közérdekűek az egyes családok történetével foglalkozó művek, melyek közé tartozik a fenti czím alatt megjelent könyv is. Lapunk más helyén bővebben ismertetjük eme nagybecsű munka tartalmát, melyet Dessewffy Sándor esanádi püspök megbízásából írt Éble Gábor s itt csak külső, rendkívül díszes kiállításáról emlékezünk meg. A 318 oldalra terjedő vastos, nagy alakú könyv részint több színben, részint feketén nyomott műmellékletei tsuiskodnak a hazai sokszorosító ipar nagy fejlettségéről s nyomdai kiállítására a legjobb e nemű külföldi termékekkel is bántan kiállhatja a versenyt. A valóban mintaszerep kiállítás a Franklin-Társulat nyomdáját dícséri. A díszes könyv ára füzve 30 korona.

Az «Országgyűlési Könyvtár» czímű vállalatból, melyet dr. Fayer Gyula és Vikár Béla szerkesztésében a Franklin-Társulat ad ki, megjelent az első három kötet. Az elsőben, a mely kettős kötet (ára három korona), Kenedi Géza foglalja össze a magyar sajtó történetét, úgy a mint életben van. A sajtó joga eddigéig ily rendszerességgel és teljességgel nem volt jogi irodalmunkban feldolgozva. A kötet a terjedelmes joganyagot a maga egészében s oly áttekinthető rendszerben adja, hogy tudományos becsé mellett a gyakorlati életben is használna lehet forgatni. A kötet alapos szakavatottságra valló, világos előadásánál fogva is értékes munka. A vállalat második kötete Mallekovics Sándor «Gazdasági viszonyunk Ausztriával» czímű tanulmányának első részlete, mely az 1867-iki kiegyezés idevonatkozó anyagát adja, ismertette a kiegyezésben megállapított ama határozományokat, melyek Ausztriával való gazdasági viszonyunk szabályozásánál irányadóak. A harmadik kötetet dr. Balogh Arthur írta, czíme: «Az osztrák alkotmány köréből». A birodalmi képviselőtől szóló osztrák alaptörvény 14-ik §-ának monographiája e munka s így hozzá járul az osztrák alkotmány bennünk

A SKUPSTINA.

is érdeklő részeinek megismertetéséhez. A két utóbbi kötet ára egy korona 50 fillér.

A fák birodalma. Irta Hanusz István. Nem természetrajzi, vagy gazdasági könyv Hanusz emez újabb munkája, hanem ép oly érdekes, mint hangulatos beszélgetés általában a fákról, aztán néhány nevezetesebb fa leírása.

Leírja az őserdő fát, mely csodásan szabályos sorokban nőnek néha, hogy nyomja el az erősebb a gyengébbet. Felsorolja a legnevezetesebb óriás fákat s azokat, a melyeket vallásos tisztelettel illetnek a különböző népek. Leghíresebb ezek közt a ceyloni szent fügef, melyhez már vagy kétezer év óta zarándokolnak a hívők nagy tömegei. E fa minden lehullott levelét talizmán gyanánt adják el drága pénzben. Egyik fejezete a «magyar fák»-ról, vagyis a dióról szól. Ez a fa a honfoglalás előtt még nem tenyészett hazánkban s nyilván őseink hozták magukkal, melyet még valahol az Azov-tenger partján kedveltek meg annyira, hogy tán ma is legnépszerűbb fánk; a mint erről sok dal és népies mondás is tanusodik. A vonzó olvasmányul szolgáló könyvet számos színnyomatú képpel díszítve, az Athenaeum adta ki szép kiállításban. Ára 4 korona 20 fillér.

Dugonics András életrajza. A szegediek kegyeletesen ápolják városuk nagyérdemű fiának, Dugonics Andrásnak emlékét: szobrot is állítottak neki, nevére irodalmi társaságot alapítottak. E társaság pályázatát hirdetett Dugonics életrajzára s a nyertes pályaművet, Prónai Antal kegyesrendi tanár munkáját most szép kiállításban kiadta. Az életrajz nemcsak Dugonics életére terjed ki, hanem Szeged XVIII-ik századi társadalmi állapotainak jellemzésére is. Nagy adatkészlettel mondja el az egykor oly kedvelt és népszerű regényíró élete folyását, jellemzi egyes munkáit. A könyv ára három korona.

«Cine Mintye» (Tartsd eszedben) czím alatt új regény jelent meg; szerzője Dösa Endre volt országgyűlési képviselő, jelenleg Kolozs megye alispánja, ki már egy régebbi regényével is figyelmet keltett. Most megjelent munkája az erdélyi nemzetiségi állapotokat tárgyalja, a kibékülés, a testvéri engesztelődés szellemében. A cselekvény az 1848-iki időkben indul meg s a szofta-mozgalmakban ér véget s így a régebbi magyar társadalmi életnek széles körét foglalja be. Az alakok rajzában sok életismeret nyilvánul s a nagy terjedelmű könyv érdekes olvasmány. A 28 íves kötet csinosan kiállítva a Révai Testvérek irodalmi intézet és a kolozsvári «Korvin Mátyas» erdélyi könyvkiadó részvénytársaság kiadásában jelent meg Rákosi Jenő meleghangú előszavával; ára hat korona.

Mintalpok. A kereskedelemügyi miniszter támogatásával és megbízásából Seterényi József miniszteri tanácsos elnöksége alatt álló bizottság szerkesztésével megjelent Mintalpok VIII-ik évfolyamának negyedik sorozatához tartozó faipari, továbbá szövő- és nőipari, nemkülönbön a vasipari és fémipari füzetek megjelentek. E füzetekkel a Mintalpok-nak nemcsak a VII-ik évfolyama nyer befejezést, hanem az egész mű is, minthogy jövőbeni kiadását a miniszterium az iparművészeti társulatra ruházta s az új megállapodás szerint a Mintalpok-nak jövőben nemcsak tartalma, hanem alakja és kiállítása is változást fog szenvedni. Egyes füzetek három koronáért a Mintalpok kiadóhivatalában Budapesten, VI. ker., Aradi-utca 14. sz. a. kaphatók.

Az Operaszínház a legutóbbi este Wagner Rikárd nagy zenedramáiból egész sorozatot adott elő, a közönség nagy érdeklődése mellett. Az első sorozatot június 9-ikén fejezte be «Az istenek alkony» czímű nagy zeneművel. A második sorozat június 13-ikán kezdődik a «Rajna királya» előadással; követi másnap «A Valkür», aztán «Siegfried» és június 18-ikán «Az istenek alkony». Ezeket az első sorozatból ismétlik, a melyet nem minden zenebarátnak volt alkalma végig nézni, jegyekhez nem juthatván. Operánk igazgatója, Mader Rezső ez előadásokkal megelőzte a német földön kívül levő operaszínházakat, a hol pedig szintén folyton fokozódik Wagner kultusza. E Wagner-előadások nálunk művészi esemény, de nagygyobb volna, ha operaházunk saját nemzeti jellegével is emelte volna. Az előadások művészi értékének is voltak hiányosságai, noha elismerésre méltó erővel teljesítették egységet a feladatot s a színház hathatósan közreműködött művészettel izléssel és díszszel. De a siker rovására volt, hogy többféle nyelven énekeltek s az eddig szokásos olasz, francia szóhoz a hollandi is hozzá járult. Operánk igazi jelentősége az volna, ha a magyar nyelv hangzanék ott s Wagner nagy alkotásait is kivétel nélkül nemzeti nyelvünkön énekelnék.

Bezerédj István emlékszója. Bezerédj Istvánnak, a negyvenes évek szabadelvű mozgalmai egyik kiváló harcosának emlékszója készült állítani szülővármegyéje, Tolnamegyéje. Bezerédj István kivált azzal tette nevének emlékeztetését, hogy mint nagy emberbarát szóval és tettel küzdött a jobbágyság helyzetének könnyítéséért. Szórára főleg Simoncsits Elemér kaszinói elnök buzgólkodása folytán már 22 ezer korona gyűlt össze, a mely szükséges 10 ezer korona beszerzésére országgyűlési foly a gyűjtés. A szoboralap javára Tolnamegyében többféle ünnepekkel rendeznek. Szegedváron június 11-ikén tartották meg az ünnepélyt, melyen Boda Vilmos képviselő beszédén s Schneider János Bezerédj életéről szóló felolvasásán kívül Bodnár István alkalmi költeménye is előadásra került. A költemény egyik része így hangzik:

Háromszáz év szűrté át keservét,
Szegény jobbágynép, a te szíveden,
Csoda-e, ha megtelt bús panaszszal,
És hogy örök könnyfóráss lett a szem?
Röghöz kötötték... vess, arass, de — másnak,
Húzd, vond az ígát, ne lopp a napot
S e honnak földje csendes nyoszolyának
A sajtódúl egy sirt sem adott

A másé minden! kis portád, a ház,
Kopott falával búsan intget,
Ereszben gunnyaszt a fecsképar
S szinte szomorú a gölya-kelep,
Órúlni vágnak öl az örüllökkel —
S nincs náta, dal az eszterhgy alatt,
Vén diófa fukar lomb s gyümölcscsel —
A jobbágy fája: mogorófa csak!

... Így, így volt ez... De cseng már lángszava
S az édes szóval szebben szól a tett:
Rabszolgáké csak átok a hazán,
Feloldalak, emberek legyetek!
A föld a haza! legyen hát hazád,
Hiszen, ha ez van, fél csak a teher,
Századok óta járod Golgotát
Nép, keresztéden kezem majd emel.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia június 8-iki ülését dr. Heinrich Gusztáv elnöklésével tartotta.

Katona Lajos a Virginia-kodex szent Ferenc legendájáról értekezett. A kodexet, melyet 1844-ben a tiszai-lőki plébánián találtak, Dessewffy József gróf leánya, Dessewffy Virginia grófnő küldötte be az Akadémiának, a kiról aztán Virginia-kodexnek nevezték. A szöveget írott lapból álló papirkézirat a tizenhatodik század elejéről való. A kodex nagy részben Assisi Szent Ferenc legendájáról szól. Utána dr. Fränkel Bertalan vendég olvasta fel a «Magyar Népdal» című most megjelenő kétkötetes monografiából «a palotás zene viszonya a népdalhoz» című részét. Fränkel, ki évek óta eredeti kutatások alapján írta meg a magyar népdalzenei monografiáját, azt fejezte, hogy mily elemeket talált abban, és kimutatja, hogy a palotás zene idegen zenéből eredt, de csakhamar mint verbunkos és tánczene és mint virtuóz hallgató-zene magyarossá változott.

A szegénysorsú tüdőbetegek szanatoriumának egyesülete június 9-ikén tartotta közgyűlését tagjai nagy érdeklődése mellett.

Gróf Bathyhány Lajos elnök üdvözölte a megjelenteket és röviden fejtette az egyesület céljait. Dr. Tauszk Ferenc egyetemi magántanár előterjesztette az igazgatóság évi jelentését. Az egyesület vagyona 640,939 korona. Az ágyalapítványi helyek 31-re szaporodtak fel; Budapest 6 alapítványával összesen 37 ingyen hely van. A szanatorium épülete 935,978 koronába került, melyhez a most engedélyezett sorsjegykölcsönnel az állam 500,000 koronával fog járulni. Az igazgatóság a tüdővész elleni mozgalomnak országosá tételével foglalkozott és ennek néhány szanatorium egyet megalakulása máris látható eredménye. 1902-ben 400 embert vettek föl a szanatoriumba. A közgyűlés köszönetet mondott Széll Kálmán miniszterelnöknek és Lukács László pénzügyminiszternek a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslatért, a mely az egyesületnek alkalmat nyújt a szanatorium kibővítésére. Végül dr. Koranyi Frigyes tartott értekezést a tüdővész elleni küzdelemről. Megdöbbentő adatokat sorolt fel a tüdővész pusztításáról és kifejtette az eljárásokat, melyekkel a külföldön, főleg Anglia Németország, Franciaország védekeznek. Mióta szanatoriumokat állítottak, a tüdővész azokon a helyen szembetűnően csökken.

MI UJSÁG?

Erzsébet királyné szobra. Erzsébet királynének Budaváran emelendő emlékszobrára hirdetett második pályázatra érkezett szobor-tervezeteket a Műcsarnok nyolc termében állították fel. A huszonegy pályamű csaknem egészen elfoglalja a Műcsarnokot. A bíráló bizottság tagjai e héten naponként üléseztek és részletesen megvizsgálták a pályaműveket, hogy az ítéletet mielőbb meghozhassák. A szobor-tervezeteket csak azután nézheti meg a közönség.

A bíráló bizottság június 8-ikán tartotta Ráth György főrendiházi tag és az iparművészeti társulat elnökének elnöklésével alakuló ülését. Az ülésen megjelentek a külföldi meghívott szakértők: Schmitz Bruno György müncheni műépítész, Bartholdi párisi és Van der Stappen Károly brüsszeli szobrászok, továbbá a magyar bírálók teljes számban. Előadónak megválasztották Radács Jenő miniszteri tanácsost, az iparművészeti múzeum igazgatóját. A megalkulás után a bizottság a szobor kijelölt helyének, a budavári Szent György-térnek megtekintésére indult, mely a múlt pályázat óta átalakuláson ment keresztül, a mennyiben talaját leásták és elkészült a királyi palota kertjének szegélyeképpen az oszlop, mely az emlékmű egyik keretűll fog szolgálni. A külföldi szakértők és a bíráló bizottság tiszteletére Széll miniszterelnök e hó 9-ikén este a Park-klubban ebédet adott; másnap a «Pezsek» művészeti klubja rendezett estélyt, június 12-ikének estéjére pedig Ráth György elnök és neje hívta meg a bizottságot a városligeti fasorban levő palotájába.

József főherceg Kolozsvárt. A honvédség főparancsnoka, József főherceg e hó 8-ikán Kolozsvárra érkezett. A honvéd csapatok fölött június 8-ikán tartott szemle után megnézte a József Ágost főherceg vednöksége alatt álló Erdélyi Kárpát-egyetlen néprajzi múzeumát. Ezután a Mátyas-szobrot tekintette meg, délután pedig az egyetemet és annak intézeteit. A tudományegyetemmel Karolina-kórház berendezése annyira megyerte tetszését, hogy a következő táviratot intézte Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszterhez:

«Tóth miniszteri osztálytanácsos és Korb építész kalauzolása mellett most láttam Nagyméltóságod

gyönyörű művét, a kolozsvári tudományegyetem kórházát, a mely a tudomány legújabb haladásait képviseli és hazánk diszere szolgál.»

A gróf Lónyay-pár Sárospatakon. Gróf Lónyay Elemér és neje Stefánia hercegnő már huzamosabb idő óta Bodrog-Olasziban időzik. E hó 9-ikén délután meglátogatták a sárospataki főiskolát, mely előtt nagy sokaság várakozott. Dókus Gyula zempléni alispán s a főiskola világi gondnoka, továbbá Novák Lajos igazgató fogadták és kalauzolták az iskola gyűjteményei a könyvtár, a képtár, a régiség és természetrajzi múzeum megtekintésénél a vendégeket, ismét Novák igazgató intézett a grófi párhoz üdvözlő beszédet, melyben megemlékezett a főiskola híres, történelmi múltjáról. Stefánia hercegnő következőket válaszolta:

«Örömmel látogatom meg drága férjemmel híres történelmi múlt, — s a Perényiek és Rákócziak hazafiságából nemzetünk díszévé felvirágzó főiskolájukat. Mindketten teljes szívinkból kívánjuk, hogy az eddigi nemes szellemben tovább fejlődve, szép főiskolájuk mindenkor a nemzeti géniusz buzgó ápolója maradjon.»

A budapesti tudományegyetem rektora. A budapesti egyetem tanári karának rektorválasztói június 8-ikán az új iskolai évre dr. Heinrich Gusztáv bölcsészeti tanárt és jeles író választották rektorrá, a többi három szavazatot báró Eötvös Loránd, Pauer Imre és Fröhlich Izidor kapta. A választást küldöttség tudatta Heinrich Gusztávval és megkérdezte, hajlandó-e elfogadni a rektori méltóságot? Dr. Heinrich Gusztáv elfogadta a választást és ígérte, hogy miután ilyen megtiszteltetés érte, az egyetem érdekeinek képviselőjeként fokozottabb mértékben fog közreműködni. A küldöttség azután visszatért a rektorválasztó-gyűlésre, a hol Kéthly rektor tudomásul vette Heinrich kijelentését s Heinrich Gusztávot az 1903—1904. év rektorátul jelentette ki.

Egy vitéz szabadságharcos sírmeleke. Kolozsvárt harminczhét esztendő óta pihen a sírban Bethlen Gergely, az 1848—49-iki hadjárat egyik legvitézebb hőse, a szabadságharc után Osztrárországnak mint magyar legionista s mint Garibaldi tábornoka harcolt tovább. Hamvait közelebb kiemelik, díszsírnak helyezik és díszes emlékekkel látják el. Közvetlen a sír fölé kövzárkófogat tesznek, arra vésik a csatahelyek nevét, a melyekben a néhai részt vett. E fölé jön a hatalmas gránit obelisz, s azon a hőstábornok mellészóra márványból. Az Országos Történelmi Ereklyeműzeum most gyűjti össze az elhunyt tábornok életére és katonai szereplésére vonatkozó adatokat; osztrárorszagi működésének adatai összegyűjtésére Tarr tábornokot kérték föl. A műösszeállítását Kövér László történetíró vállalta el.

Házasság. Vikár Béla országgyűlési gyorsíró revizor és író, lapunknak is munkatársa, f. hó 9-én a budapesti ref. templomban tartotta esküvőjét Böke Kornéliával, dr. Böke Gyula egyetemi tanár leányával.

Eljegyzés. Erdélyi Mór cs. és kir. udvari főnyelvtan, eljegyzte Lord Anna kisszonyt, özv. Lord Bertalanné urnő leányát Budapesten.

Magyar írók Berlinben. A berlini női szövetség kiállítását rendezte, melyre a magyar kereskedelmi miniszter Sárosi Bella ismert írónőt küldte ki tanulmányozásra. A kiállítást június első napján nagyon életnek szelid rokonaitól, melyek tudvalevőleg a világ legújabbab állatai. A legnagyobb vadjuhok Szibériában élnek; ezek valóban óriási számba mennek, míg a Szardínia és Korzika szigetén tenyészők sokkal kisebbek. Ujabb hazánk több vadászterületén is telepítettek meg vadjuhokat, melyek itt könnyen meghonosodtak.

Eisenhut Ferenc hagyatéka. Eisenhut Ferenc jeles festőnk után sok kép és vázlat maradt. Vagyont nem is hagyott özvegyére és két árvaára. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat érintkezésbe lépett az özvegygel, és a művész hagyatékában levő képeket és műalkotásokat Budapesten, a Műcsarnokban az ősszel kiállíthatra. A jövedelmet az özvegynek juttatják.

Nyiregyháza jubileuma. Szabolcs megye székvárosa és a Nyírség lözpontja, a 30,000 lakosú Nyiregyháza e hó 7-ikén ülte meg fennállásának százötvenedik évét. A régi Arpad-kori okiratok, már emlegetik «Ecclesia de Nyir» név alatt. A tatárok elpusztították s a sovány homokos területen azonban ez a hely évszázadokig csak mint az esedi ropant uradalom egyik része szerepel, mígnem Boeska István a katonafajnak, a hajduknak telele-

ptésével a környéket lakottabbá tette. Rákóczi kuruczai katonaszállást tartottak ott s 1753-ban gróf Károlyi Ferenc, a kurucz tábornok, Károlyi Sándor fia, mint az esedi uradalom birtokosa, hozzá látott a mai város helyén egy község szervezéséhez. Volt akkor ott huszonnégy gazda. Később Békésmegyéből lutheránus tótokat hoztak s a városképződés megindult. Nyiregyháza június 7-ikén az alapítás emlékére díszközgyűlést tartott, a melyen Lefler Sámuel tanár mondott ünnepi beszédet és ismertette a város történetét. A jubileum alkalmából a város negyvenez koronás alapítványt tett egy mezőgazdasági iskolára. A telplomokban istentiszteletek voltak, este pedig a városi színházban díszelőadást rendeztek, a melyet lakoma követett.

*Újszigeet a déli sarkonál. New-Yorkból jelentik, hogy Shackleton hadnagya a «Discovery» gőzös délsarki expedíciójának tagja, odérkezett és elmondta, hogy a délsarki vidéken új szigetet fedeztek fel. A szigetet léggömbörlől vették észre, a melyet 225 méter magasra bocsátottak fel. Az új szigetet, a mely a «Discovery» horgonyzási helyétől 800 kilométernyire fekszik, az angol király tiszteletére Edvárd király földjének nevezték el.

T. olvasóink figyelmébe ajánljuk a Loeff Sándor pipere-zsáppan és illatszeráránban (Budapest IV., ker. Váci-utca 9.) kapható Sírén-című, mely a legjobb és teljesen ártalmatlan araszpítő-szer és tulajdonságánál fogva bátran ajánlható.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Otrókóczy Lajos, bereamenti plébános, czimzetes kanonok, a pécsi egyházmegye neszora, 85 éves korában. — Veszta István, nyiregyházi róm. kath. espores plébános, 78-ik évében, Nyiregyháza. — Márk Pál, a debreczeni ref. főiskola nyug. tanára Debreczenben, 81 éves korában. — Id. Tóth Lajos, rákoscsabai ref. lelkes, kinek temetésére Budapestről is sokan mentek Rákos-Csabára. — Nagy József, 48-as honvéd, Zala vármegye nyug. főszolgabírája 71-ik évében, Budapesten. — Péchujfalusi Péter László, élete 46-ik évében Diósgyőrben. — JAMINSKI MARCELL, nyug. kir. főmérnök 70 éves korában, Budapesten. — PASCHNAR GYULA, dr. nyug. országgyűlési gyorsíró, 37 éves korában, Budapesten. — Mimosay Mihály, Barta város öreg tanítója, kit a templomból hazamentéért a hírtelen halál. — JANDY LAJOS, régi honvéd Bem hadserégéből, ki a szabadságharc után még tíz évig szolgált mint besorozott az osztrák hadseregben, 73 éves korában, Debreczenben. — SZLAMKA János, kereskedő, városi helyettes bíró, Nagytapolcsányban, 64 éves korában. — FARKAS Izor, a «Hungaria» egyesült közalmok részvénytársaság hivatalnokja 25 éves korában Budapesten. — KONCZ ELEK, az első magyar általános biztosító-társaság debreczeni fiókjának titkára 65 éves korában.

ERNEY JÓZSEFNÉ, szül. Kammermayer Helena, a budapesti nemzeti zenede igazgatójának veje, Szt. Ruprechtben, hová nyári pihenőre ment. — ÖZV. KUBINYI KONRÁDNÉ, Kubinyi Endre üllői plébános édes anyja, 76 éves, Üllőn. — ÖZV. SZANTÓ ISTVÁNNÉ szül. Balasits Gizella, m. kir. erdőfelügyelő özvegye, 59 éves korában. — ÖZV. KLÁZER ANTALNÉ, 66 éves korában, Érsekújváron.

Szerkesztői üzenetek.

Vadász. A vadjuhoknak nem csak egy, hanem több fajta van, melyek egymástól nagysága néve igen különböznek, de abban mindannyian egyeznek, hogy rendkívül ügyesen futkosnak a legmeredekebb sziklák is, akárcsak a zerge. Vad, szilaj állatok e ebben nagyon életnek szelid rokonaitól, melyek tudvalevőleg a világ legújabbab állatai. A legnagyobb vadjuhok Szibériában élnek; ezek valóban óriási számba mennek, míg a Szardínia és Korzika szigetén tenyészők sokkal kisebbek. Ujabb hazánk több vadászterületén is telepítettek meg vadjuhokat, melyek itt könnyen meghonosodtak.

A Tisza partján. Alkony vala. A két kis vers nincs tehetség nélkül írva, csak az a baj, hogy az első meglehetősen semmitmondó, a másik meg értékes hangjánál fogva nem nekünk való.

Májusi éj. A Ballasa-verset elég jól pengeti, de előadás, nyelve egyenetlen, csinosabb részek váltakoznak benne laposakkal.

Mi nekem az erdő. A mit emmond, elég csinosan mondja, de nem kell vele elegendő érdeket, mert mintha inkább az ész, mint a szív hangjait hallanók ki belőle.

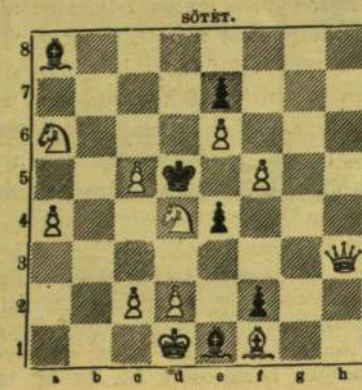
Vihar az éjben. Nincs a versnek semmiféle rhymusa, ezért úgy hangzik, mint a szétáradó plya. Különbön az éji vihar borzalmas sejtelmességét sem rajzolja elegendő erővel.

Bekvartélyozás. Szemreg az ősi eső. Az első vajmi gyöngye, az elején egy két énekebb mondat mindaz, a mi jó benne. A másik valamivel többet ér, a középe táján érezet némi őszi hangulatot, csak az a baj, hogy az első strofa kerestet hang-

utánzásával madorossá válik, az utolsó pedig merő banalitás. Több magába mélyedés, öntudatosabb művészi törekvés, a minék hját látjuk verseiben.

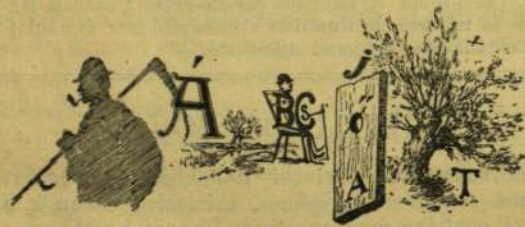
SAKKJÁTÉK.

2332. számú feladvány. Heathote G.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

KÉPTALÁNY.

A 22-dik számban közölt képtalány megfejtése: A mérge köztöltással is megárt.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Advertisement for Salvator Lithion-forrás, highlighting its health benefits and medicinal properties.

Advertisement for KELETI J. orvosi-és sebészeti műhely, offering various medical services and treatments.

Advertisement for PARÁDI ARSEN vízben, describing its benefits for various ailments and its status as a medicinal water.

Magyar királyi államvasutak.

Vonatösszeköttetések Budapest és a nevezetesebb hazai fürdők és gyógyhelyek között.

Table listing train routes and schedules between Budapest and various spa towns like Széchenyi, Hévíz, and Gyógyfürdő.

Table listing train routes and schedules between Budapest and other spa towns like Stúnya-fürdő, Sziklén, and Szilfacs.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Szóvát, Szobráncz, and Szováta.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Tatraháza, Tatrai fürdők, and Tatra-Lomnicz.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Tuzsád, Tarnaszentmiklós, and Tiszaújváros.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Vihnye, Vizakna-sósfürdő, and Arad-Tövis.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Brassó, Győr, and Székesfehérvár.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Székesfehérvár, Győr, and Szécsény.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Szécsény, Győr, and Székesfehérvár.

Table listing train routes and schedules between Budapest and spa towns like Győr, Székesfehérvár, and Szécsény.

Advertisement for 'Kefe fele' hair oil, claiming to be the best for hair care.

Advertisement for 'STELLA'-HAJVIZET, a hair tonic by Zoltán Béla.

Advertisement for Budapesti Gyárak és Cégek, featuring crystal glassware and other products.

Advertisement for Kunz József és Társa, a manufacturer of various household items.

Advertisement for Knuth Károly, a manufacturer of optical instruments.

Advertisement for Wachtl és Társa, a manufacturer of photographic equipment.

Advertisement for Kírnér József, a manufacturer of firearms.

Advertisement for Heckenast Gusztáv, a manufacturer of musical instruments like pianos and organs.

Advertisement for Purgo, a medicinal product for various ailments.

Advertisement for Kwidza Ferenc Ján, a manufacturer of horse-drawn carriage parts.

Advertisement for FOGAPOLÓ-SZER, a medicinal product for various ailments.

Advertisement for 'REKORD' műintézet, a company specializing in various services and products.

URANOS-KÉK

fehérmű mosáshoz a legjobb képtőzser. Törvénnyel védve! Mosó-intézetekben és háztartásban a legkedveltebb képtő. Olcsó és felülmúlhatlan. 1 kis üveg 24 fillér, tiszta mosáshoz elegendő! 1 nagy üveg 160 korona, 1/2 üveg 1 korona. Mindenütt kapható. Utánzatoktól óvakodjunk. Kizárólagos gyártói: **Hochsinger Testvérek vegyészeti gyára, Budapest, VI., Rózsa-utca 85. sz.**

Ischias, köcsvény, rheuma, csonttörések és ezek utóhálai ellen biztos gyógyulást, nyújtanak

HERKULESFÜRDŐ

világhírű kén- és sós melegforrások. Felsőtag tartózkodás a Délmagyarországi Királyság őrnagy hegyi levegőjében. Levegőből kén- és sós. Mérsékelt árak. Igen érdekes fűdőközség. — Kínó vasúti összeköttetés. Prospektust ingyen küld az igazgatóság.

Császárfürdő
BUDAPESTEN 9843
téli és nyári gyógyhely.

Elsőrangú. E keskeny gyógyfürdő, páratlan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdővel pompás ásványvíz üzemekkel, hű- és kádfürdővel. Prospektus ingyen bérmentve.

Szeplő, himlőhely, sömör májfolt-fakadék, pers-nés, orrvörösség és minden egyéb arcztisztít-lanság ellen legjobbnak bizonyult a már 52 év óta dicsegetreméltőn ismert a törvény kívánalmait megfelelő

Vukovári arcztisztító

kenőcs és szappan.

Nagy tégely K 1.60, kisebb K 1. — Szappan 1 korona.

Főraktár: Török József gyógyszer-tára B. dapest, Király-utca 12. és Andrássy-ut 26. szám.

FÖLDES-féle MARGIT-CRÈME

gyorsan és biztosan ható szer szeplő, máj- és bőrfoltok, kiütések, pattanások és mindenemű bőrbaj ellen. Rögön hat.

Zsírtalan. Artalmatlan. Kapható mindenütt. Ára 1 korona.

Készít: **Gutori FÖLDES KELEMEN** gyógyszerész Aradon.

Főraktár: Török József gyógyszer-tára B. dapest, Király-utca 12. és Andrássy-ut 26. szám.

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co., Elberfeld Abteil. für pharmaceut. Produkte.

Somatose

oldható húsfehérnye, a hús tápanyagát (fehérnyét és sókat) majdnem izetlen könnyen oldható por alakjában tartalmazza; ki-váló étvágygerjesztő

erősítő-szer gyenge a táplálkozásban elmaradottaknak, mell-ideg- és gyomorbeteg-eknek, stb.

Vas-Somatose alakjában különösen **sápkórosoknak** orvosiilag ajánlva. Vas-Somatose 2% szerves vasvegyületet tartalmazó tiszta Somatose Raktáron a gyógyszer-tárakban és gyógyszer-kereskedésekben. Csak eredeti csomagolásban valódi.

Dr. Lengyel Frigyes nyirfabalzsama

felülmúlhatlan jó hatással bír az arc-bőr sepsítésére. Ezen balzsam éjjelen át majdnem észrevétlenül választja le a pikkelyeket, miáltal a bőr megszabadul a legtöbb tisztálanságtól, mint mindenemű foltoktól, bőrfakadéktól, szeplőtől, orrvörösségtől stb. A bőr simává, puhává válik és fehére lesz. Csodáhatatlannak mondható ezen balzsam hatása a bőrfelület gyors helyreállítására nézve, különösen pedig himlők után.

Egy korsó ára 3 korona. 9814

Dr. Lengyel benzoó-szappana a legenyhébb és leghasznosabb bőrpótló szer. Egy darab ára 1 korona 20 fillér.

Raktáron az összes nagyobb gyógyszer-tárakban.

Főraktár Magyarország részére **Török József gyógyszer-tára, Budapest, Király-u. 12. és Andrássy-ut 29.**

Az egyedül létező valódi angol

SZÉPÍTŐSZER

a Balassa-féle valódi angol UGORKATEJ,

mely azonnal eltávolít minden szeplőt, májfoltot, pattanást, bőrkiütést (mitesszer) stb. és az arcnak friss üdőséget, fiataloságot kölcsönöz.

Egy üveg ára 2 kor., ehhez ugorka-szappan 1 kor., pondre 2 kor.

Főraktár: **Balassa Kornél** gyógyszer-tára, Temesvár, dési hely: ... Kapható minden gyógyszer-tárban. Főraktár Buda-pesten: Török József gyógyszer-tára Király-utca 12. és Andrássy-ut 26.

LIPIK

(Szlavóniában)

I. rangú fürdőhely.

Egyetlen jótartalmu alkalikus hőforrás (64° C.) a kontinensen.

A lonjavölgyi vasút állomása (Dugovsellon át), Azon-kivül Pakrac-Lipik déli vasút állomása (Zóntarfa).

Kitüntetve: Budapest, Bécs, London, Róma, Brüsszel. Fényesen berendezett gyógyterem, kávéház és étterem, nagyszabású park, fedett sétány, tiszta, kiűző gyógyszállók, katonaispítói gyógyház, gyermeksanatorium, pompásan berendezett fürdőépületek. Villamos világítás.

Felülmúlhatlan hatású **gyomor-, bél- és gégehar-tal, köcsvény és oszlop bajoknál, ischiasnál, oszlop-bajoknál, mindenemű hurutos bántalmaknál, valamint minden mirigy- és vérbetegségek-nél.**

A fürdő-udvar alatt 8 kiváló orvos rendel.

Lipiki hévíz széküldése egyenesen a forrástól, továbbá **Édeskút L.** szőlőtől Buda-pesten.

Lipiki forrású közvetlen a fürdőigazgatóság-nál rendelhető.

Bővebb felvilágosítással szolgál **a fürdőigazgatóság.**

CALDERONI és TÁRSA

Budapest, IV., Kishid-utca 8.

Fényképezési készülékek és felszerelések műkedvelők számára.

KODAK

eredeti gyári áron.

Ujszerkezetű stereoskop - készülékek. „Sterospido.”

Nagy képes árjegyzék. — Látszer-raktár: IV., Váci-utca 1. szám.

MAPPIATTOTTÉ 1878

TELEFON 15-56.

Seffer Antal BUDAPEST

IV. KÁROLY-UTCZA

BOLTSZAM 12. (KÖZPONTI VÁROSHAZ-ÉPÜLET)

A LEGUJABB NAGY KÉPES ÁRJEGYZÉK MELY SZÁMTALAN ÚJ MAGYAR ÉS ANGOL JÁTÉKOKAT TARTALMAZ. KIVÁNATRA BÉRMENTVE.

LAWN-TENNIS

VASÁRNAPI ÚJSÁG

25. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, JUNIUS 21.

Előzetes feltételek: **VASÁRNAPI ÚJSÁG** és **POLITIKAI ÚJDONSÁGOK** (a Világkörülvál) együtt egész évre 24 korona / félre 12 • Csupán a **VASÁRNAPI ÚJSÁG** (a Világkörülvál) egész évre 16 korona / félre 8 • **POLITIKAI ÚJDONSÁGOK** (a Világkörülvál) egész évre 10 korona / félre 5 • Kétféle előfizetés: a postai megfizetésű vidéki és csatlakoztatott vidéki is csatlakoztatott.

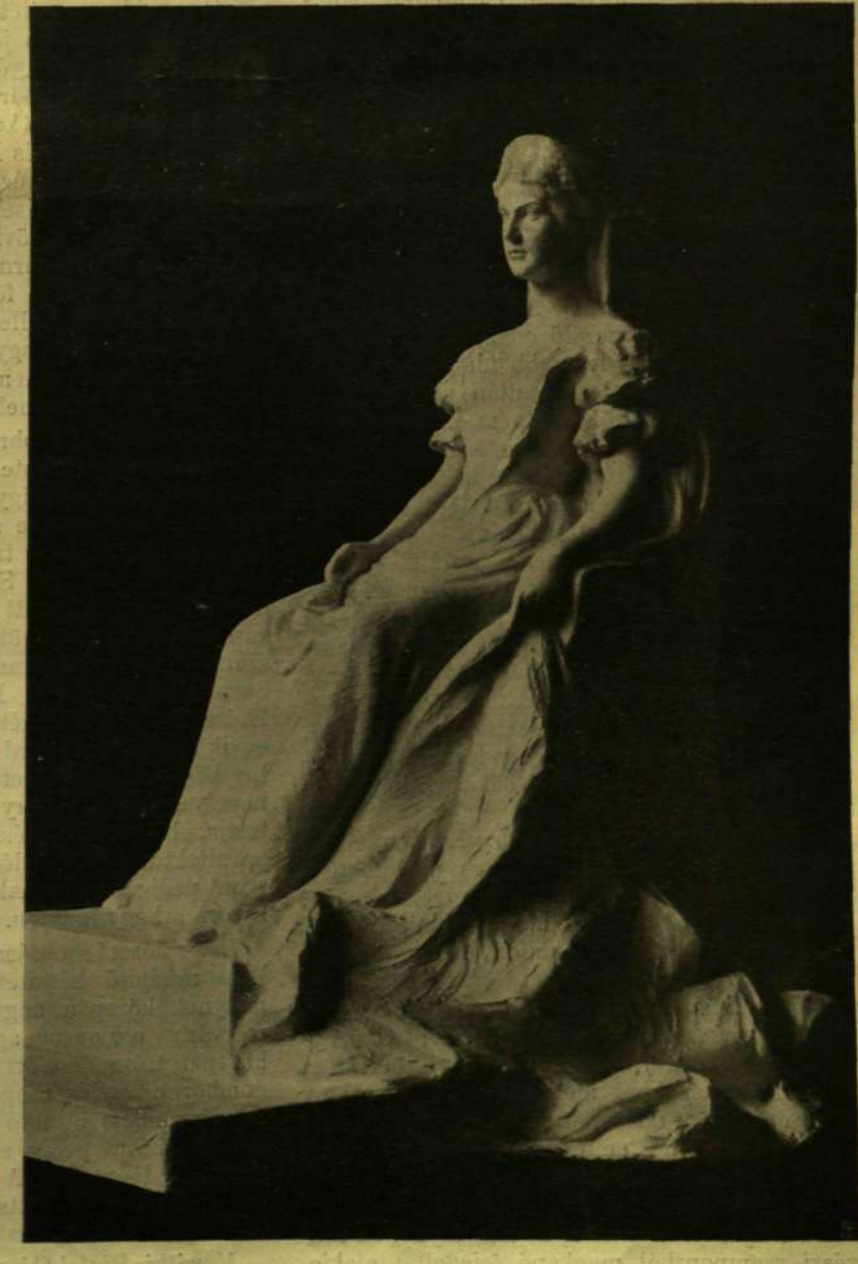
AZ ERZSÉBET-EMLEKESZOBOR PÁLYATERVEL.

Az ERZSÉBET királyné emléksobrára hirdetett második pályázat sorsa fölött e hét első napján döntött a külföldi és hazai szak-értőkből alakított bíráló bizottság. A döntés most sem vezetett végleges eredményre. A bizottság ugyanis megbízást egyik művészek nem adott, hanem a beküldött pályatervek kö-

zül nyolcz olyan művet választott ki, melyek érdemesek a jutalmazásra. E művek között is különbséget tett és négyet az első, négyet a második csoportba osztott. Az első csoportba sorozott pályatervek hat-hatezer, s a második csoportba helyezett művek négy-négyezer korona jutalmat kaptak. Egyszermind elhatározta a bizottság, hogy új, szűkebb körű pályázatot hirdet s az új pályázatban való részvételre a mostani pályázók közül, megfelelő körpótlási

összeg biztosításával, azokat hívja föl, a kiknek pályaműveiben méltánylandó művészi hivatottság mellett oly alapszeme érvényesül, mely fejlesztésre alkalmas és kivétel esetén abszolút becsú műalkotást eredményezhet.

Az első csoportba sorozta a bizottság **Zala György, Telcs Ede, Margó-Popper** és **Mátrai** szobrászokat, a másodikba **Fadrusz János, Róna József, Damkó József** és **Maróthi Rintel** Géza szobrászokat, a kiknek a pályatervei most köz-

A KIRÁLYNÉ ALAKJA ZALA GYÖRGYTŐL. A KIRÁLYNÉ ALAKJA FADRUSZ JÁNOSTŐL. AZ ERZSÉBET-EMLEKESZOBOR PÁLYATERVEL.